

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jan Kroupa

Řízení ve statusových věcech právnických osob

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Holčapek, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 12.6.2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 119 295 znaků včetně mezer.

V Praze dne _____

Jan Kroupa

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Tomáši Holčápkovi, Ph.D., za ochotu vést mou diplomovou práci, trpělivý přístup a za cenné rady, které mi při psaní celé práce poskytoval. Rovněž bych rád poděkoval své rodině za podporu v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod.....	6
1. Vymezení základních pojmů.....	8
1.1. Sporné a nesporné řízení	8
1.2. Konstitutivnost a deklaratornost meritorních rozhodnutí.....	10
1.3. Právnícké osoby	11
1.4. Statusové věci právníckých osob	12
2. Vývoj právní úpravy řízení ve statusových věcech právníckých osob	15
2.1. Právní úprava řízení ve statusových věcech právníckých osob před přijetím ZŘS	15
2.2. Právní úprava řízení ve statusových věcech právníckých osob po přijetí ZŘS.....	16
2.3. Vývoj právní úpravy za účinnosti ZŘS	17
3. Současná právní úprava řízení ve statusových věcech právníckých osob	19
3.1. Průběh řízení ve statusových věcech právníckých osob	19
3.1.1. Zahájení řízení a účastenství.....	19
3.1.2. Věcná a místní příslušnost soudu	21
3.1.3. Zvláštní překážka litispence a obligatorní spojení řízení.....	24
3.1.4. Jednání	26
3.1.5. Rozhodnutí, jeho závaznost a vykonatelnost.....	28
3.1.6. Zvláštní ochrana členů právnícké osoby	29
3.1.7. Opravné prostředky	30
3.2. Řízení ve statusových věcech právníckých osob	34
3.2.1. Řízení související se zánikem právníckých osob	34
3.2.2. Řízení o jmenování a odvolávání členů orgánů právnícké osoby nebo likvidátora	36
3.2.3. Řízení ve věcech přeměn právníckých osob.....	38
3.2.4. Řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnícké osoby a řízení o zneužití hlasovacího práva členem právnícké osoby k újmě celku	38
3.2.5. Další druhy řízení	39
4. Srovnání právních úprav	41
4.1. Německá právní úprava.....	41
4.2. Rakouská právní úprava	42
4.3. Slovenská právní úprava	44
4.4. Shrnutí	46
Závěr.....	48
Seznam použitých pojmů a zkratk.....	54
Seznam použitých zdrojů	56
Abstrakt	60

Klíčová slova.....	61
Abstract	62
Key words	63

Úvod

Právnícké osoby mají na společnost značný dopad, a bez ohledu na jejich typ a účel, ovlivňují náš každodenní život. K právníckým osobám se neodmyslitelně váže pojem status právnícké osoby, který je spojen se samotnou možností existence právnícké osoby, tedy její právní osobností. Tato diplomová práce se věnuje právě řízením ve statusových věcech právníckých osob a je zpracována zejména deskriptivní metodou, avšak objevují se v ní i prvky komparace s předchozí právní úpravou těchto řízení, se zahraniční právní úpravou a taktéž rozdílnými právními názory na danou problematiku.

V souvislosti se zkoumaným předmětem mé diplomové práce jsem si vytyčil následující hypotézy, které si kladu za cíl zkoumat a v závěru této práce na ně odpovědět, a to:

- zda se všechna řízení ve statusových věcech právníckých osob týkají právního postavení právníckých osob; a
- zda jsou řízení ve statusových věcech právníckých osob skutečně nesporná; a
- zda meritorní rozhodnutí vydávaná v řízeních ve statusových věcech právníckých osob mají pouze konstitutivní charakter.

Deskriptivní charakter diplomové práce spočívá v chronologickém výkladu tématu, a to od vymezení základních pojmů až po komparativní pohled na právní úpravy sousedních zemí.

Úvodní kapitola je věnována vymezení základních pojmů, které se prolínají celým obsahem práce. S ohledem na to, že řízení ve statusových věcech právníckých osob spadají pod úpravu obsaženou v zákoně o zvláštních řízeních soudních, je první odstavec úvodní kapitoly věnován stručnému popisu sporných a nesporných řízení, přičemž je ve výkladu kladen důraz na vystižení základních rozdílů mezi těmito dvěma druhy nalézacího řízení civilního soudnictví. V následujícím bodě je popsána rozdílnost meritorních a deklaratorních rozhodnutí. Poté následuje popis právníckých osob jako subjektů práva se zaměřením na vystižení jejich pojmových znaků. Posledním a zásadním pojmem je statusová věc právnícké osoby, neboť právě o nich jsou vedena řízení, která jsou předmětem této diplomové práce. Výklad pojmu statusových věcí právníckých osob je poskytován pohledem vícero autorů z řad odborné veřejnosti a výkladů Nejvyššího soudu, neboť názor na danou problematiku není zcela jednotný.

Druhá kapitola se věnuje vývoji procesněprávní úpravy řízení ve statusových věcech právníckých osob. Jsou v ní zachyceny změny, ke kterým v těchto řízeních v průběhu let docházelo, a to až po současnou právní úpravu. Věnuje se taktéž popisu vztahu mezi občanským

soudním řádem a zákonem o zvláštních řízeních soudních s důrazem na řízení ve statusových věcech právnických osob.

Třetí kapitola je jádrem celé diplomové práce a je rozdělena do dvou podkapitol. První podkapitola se věnuje detailnímu popisu celého řízení ve statusových věcech právnických osob. Je v ní obsažen taktéž vztah obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních ke zvláštní úpravě řízení ve statusových věcech právnických osob. Začátek je věnován způsobům zahájení řízení společně s tím, jak jsou určováni účastníci řízení. Následuje popis postupu určení věcné a místní příslušnosti soudu. Poté se podkapitola věnuje jednání a jeho specifické výjimce, která je pro řízení ve statusových věcech stanovena. Následující část je věnována rozhodnutí, jeho závaznosti a vykonatelnosti s ohledem na povahu nesporného řízení. Další odstavec této podkapitoly navazuje na předcházející a je v něm popsána zvláštní ochrana členů právnické osoby v řízeních o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánů právnické osoby. Podkapitola je uzavřena popisem řádných a mimořádných opravných prostředků, které lze uplatnit proti rozhodnutím v těchto řízeních. Druhá podkapitola je pak věnována jednotlivým řízením ve statusových věcech právnických osob, která jsou dle právní úpravy zákona o zvláštních řízeních soudních soudy vedeny. Pro obsáhlost materie je však rozdělena do typově podobných skupin těchto řízení.

Čtvrtá kapitola se věnuje komparativnímu pohledu na právní řády sousedních států, kterými je řešena daná problematika práce, a to konkrétně Spolkové republiky Německo, Rakouské republiky a Slovenské republiky. Zabývá se zejména tím, jakým způsobem je řešena úprava sporných a nesporných řízení v daných zemích, jak je přistupováno v těchto zemích k jednotlivým řízením ve smyslu české právní úpravy a vymezením toho, čím se úpravy těchto zemí od české liší.

Závěr se věnuje celkovému shrnutí diplomové práce. Jsou v něm taktéž zodpovězeny hypotézy, jež byly stanoveny v úvodu této práce.

1. Vymezení základních pojmů

Z povahy tématu diplomové práce a taktéž ke stanoveným hypotézám považují za vhodné nejdříve definovat základní instituty, se kterými je dále v práci významně pracováno.

Za tyto považují stručný popis povahy nesporného řízení s ohledem na vymezení jeho hlavních rozdílů oproti řízení spornému. Vzhledem k jedné ze stanovených hypotéz, se další bod této kapitoly týká otázky povahy meritorních rozhodnutí. Důležitým pojmem je taktéž právnická osoba, neboť se téma diplomové práce týká právě řízení, v nichž je o jejich záležitostech rozhodováno. Posledním pojmem, tím stěžejním, ale také nejsložitějším k určení co nejpřesnější definice, považují statusové věci právnických osob. Vzhledem k tomu, že i mezi odbornou veřejností se vedou spory o obsahu pojmu statusová věc, resp. na jaký okruh věcí dopadá právní úprava obsažená v § 85 písm. a) ZŘS, uvedu jeho chápání několika autory, kteří se touto problematikou v odborných textech zabývají, a také výklad Nejvyššího soudu v této věci.

1.1. Sporné a nesporné řízení

Řízení sporné a nesporné se tradičně řadí mezi druhy nalézacího řízení civilního soudnictví. Mezi jejich hlavní odlišnosti jsou řazeny zásady, která řízení ovládají, účel, pro něž jsou řízení vedena a taktéž rozdílná povaha soudních rozhodnutí. Nelze však bez dalšího říci, že toto jsou jediná diferenciativní kritéria, neboť oba druhy řízení se liší také v dalších institutech.¹

Účel řízení sporného spočívá v jeho reparační funkci, tedy má za cíl napravit porušení práva. Naproti tomu účel řízení nesporného má být preventivní, tedy má zabránit možným budoucím sporům tím, že postaví právní poměry účastníků řízení najisto, tj. rozhodnutí soudu je autoritativně upraví do budoucna.²

Zásada dispoziční a zásada projednací jsou typické zásady, které ovládají sporné řízení. Zahájení sporného řízení je dáno výlučně účastníkům řízení, kteří taktéž plně odpovídají za zjištění skutkového stavu, s čímž se váže jejich povinnost nést břemeno důkazní a břemeno tvrzení. Řízení nesporné je naopak s ohledem na veřejný zájem objasnění projednávaných otázek ovládáno zásadou oficiality a zásadou vyšetřovací. Zásada oficiality se odráží zejména v tom, že soud má možnost zahájit řízení i bez návrhu, jestliže zákon u daného řízení nestanoví jinak. Odpovědnost za řádné zjištění skutkového stavu je odpovědností soudu, který je povinen vyhledávat a provádět

¹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 1

² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 40

důkazy i bez návrhu účastníků řízení. Účastníkům je zachována povinnost tvrzení i povinnost důkazní, avšak nenesou břemeno tvrzení ani břemeno důkazní.³

Účastenství ve sporném řízení je založeno na formálním pojetí. Účastníky řízení jsou jednak osoba či osoby, které podaly žalobu a mají postavení žalobce, jednak ta osoba či osoby, které byly žalobcem v žalobě označeny a mají postavení žalovaného.⁴ Vzhledem k formálnímu pojetí účastenství ve sporném řízení, nemá neexistence hmotněprávní povinnosti na straně žalované či oprávnění na straně žalující na účastenství vliv.⁵ Sporné řízení je proto založeno na systému dvou stran, které jsou v řízení v kontradiktorním postavení. Strany řízení sporného tak stojí proti sobě „jakožto dva vzájemní odpůrci, kteří usilují o dosažení protikladného výsledku řízení.“⁶ Účastenství v nesporném řízení oproti tomu vychází především z materiálního pojetí. Účastníkem řízení jsou zejména ti, o jejichž právech a povinnostech je v řízení jednáno, neboť právě jejich právní poměry mají být řízením do budoucna uspořádány. Účastníkem řízení je taktéž ten, jehož za účastníka zákon označí. Formální stránka účastenství v nesporném řízení se projevuje pouze v osobě návrhatele, a to za předpokladu, že řízení bylo zahájeno na návrh.⁷

Obě řízení se taktéž liší převažující povahou soudního rozhodnutí. Ve sporných řízeních jsou zpravidla vydávány deklaratorní rozhodnutí, neboť je v nich převážně zkoumán předprocesní stav předmětu řízení, který se z hmotněprávního hlediska rozhodnutím nemění. V řízeních nesporných jsou zase převážně vydávána konstitutivní soudní rozhodnutí, neboť vytvářejí nový právní stav právních poměrů, které jsou jejich předmětem. Avšak výše převažující povaha rozhodnutí neplatí bezvýjimečně.⁸ S otázkou deklaratornosti a konstitutivnosti soudních rozhodnutí souvisí taktéž otázka jejich formy. V řízeních sporných má meritorní rozhodnutí zpravidla formu rozsudku, zatímco v řízeních nesporných formu usnesení.⁹

Řízení se taktéž liší v opravném systému v rámci odvolacího řízení, kdy pro řízení sporné se uplatní systém neúplné apelace, který limituje účastníky řízení tvrdit nové skutečnosti a navrhopat nové důkazy, které nebyly účastníky uplatněny v řízení před soudem prvního stupně.

³ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 9

⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 12

⁵ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 3

⁶ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2

⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 12

⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2018, s.265-266

⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 13

Naopak v odvolacím řízení v rámci nesporného řízení se uplatní systém úplné apelace, jímž jsou nové skutečnosti a nové důkazy připuštěny.¹⁰

1.2. Konstitutivnost a deklaratornost meritorních rozhodnutí

Rozlišování povahy meritorních soudních rozhodnutí je velmi významné z hlediska toho, jakým způsobem tato rozhodnutí působí na sféru hmotněprávních vztahů.¹¹

V případě konstitutivních rozhodnutí se jedná o rozhodnutí právotvorná, kterými je vytvářen nový právní stav. Konstitutivní rozhodnutí jsou svou povahou z pohledu hmotného práva právní skutečností, s nimiž je spojen vznik, změna nebo zánik hmotněprávních vztahů a působí tak obdobně jako právní jednání či právní události. Konstitutivní rozhodnutí proto mohou být vydány pouze za předpokladu, že hmotné právo jejich vydání vyžaduje z důvodu toho, aby nastaly určité právní následky. Tato skutečnost se taktéž projevuje ve způsobu, jakým je stanovena pravomoc soudu, kdy u konstitutivních rozsudků je vyžadována existence zvláštního zákonného zmocnění.¹²

Deklaratorní rozhodnutí jsou naopak rozhodnutími, pro něž je určující stav předprocesní, který je jimi pouze zjišťován a není jimi nijak měněn. Tato rozhodnutí tak nejsou právní skutečností, jako tomu je v případě rozhodnutí konstitutivních. Deklaratorní rozhodnutí jsou proto výsledkem skutečnosti, že se účastník úspěšně dovolal svého práva na soudní ochranu svého subjektivního práva, jež bylo porušeno či ohroženo. Deklaratorní rozhodnutí tedy vyplývají z obecné funkce soudů poskytovat subjektivním soukromým právům ochranu a jejich pravomoc je stanovena obecnými ustanoveními zákona.¹³

Je třeba podotknout, že z teoretického hlediska má každé meritorní rozhodnutí prvky deklaratornosti a konstitutivnosti. Prvek konstitutivnosti se projevuje tím, že ačkoliv se jedná o deklaratorní meritorní rozhodnutí a je jím tak pouze konstatován předprocesní stav, vždy dochází k určité nové situaci, a to alespoň tím, že dojde k odstranění skutečností mezi stranami doposud spornými a nárok se stává vynutitelným. Prvek deklaratornosti v případě konstitutivních meritorních rozhodnutí zase spočívá v tom, že jej nelze vydat libovolně. Je zapotřebí, aby byly splněny určité předpoklady pro jeho vydání, jenž musí být v průběhu procesu zjištěny.¹⁴

¹⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 10

¹¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2018, s.265

¹² Tamtéž

¹³ Tamtéž

¹⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2018, s.265-266

Lze však shrnout, že dělicím kritériem mezi deklaratorními a konstitutivními meritorními rozhodnutími je to, zda rozhodnutí je právní skutečností, tj. zda vyvolává vznik, změnu nebo zánik v hmotněprávního vztahu.¹⁵

1.3. Právní osoby

Základní definice právnických osob je obsažena v občanském zákoníku. Ten je vymezuje jednak jako osoby odlišné od fyzické osoby, jednak jako „*organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.*“¹⁶

Právní osoby můžeme rozlišovat dle určitých kritérií, jejichž společné znaky pak vytvářejí určité skupiny právnických osob, které lze označit za jejich druhy. Mezi nejvýznamnější kritéria k třídění právnických osob patří jednak povaha jejich úpravy, jednak povaha jejich útvaru.¹⁷

Dle povahy úpravy rozlišujeme právní osoby soukromého práva a veřejného práva. Stěžejní rozdíl tedy mezi těmito druhy spočívá v právní oblasti, o níž se existence dané právní osoby opírá. Důležitou odlišností je taktéž způsob jejich vzniku, kdy pro právní osoby veřejného práva je typické, že vznikají na základě zákona, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo jiným způsobem, který stanoví veřejnoprávní předpis. Naopak právní osoby soukromého práva jsou zakládány zakladatelským právním jednáním jiných právnických či fyzických osob. Mezi další rozdíly můžeme zařadit také jejich odlišný účel, organizační strukturu či předmět činnosti.¹⁸

Dle povahy útvaru rozlišujeme korporace, fundace a smíšené útvary. Korporace lze charakterizovat jako organizované společenství osob, pro něž je podstatná osobní složka. Fundace je naopak takový druh právní osoby, v nichž se osobní složka téměř nevyskytuje a je pro ně stěžejní složka věcná, neboť se jedná o účelově vyčleněný majetek. Smíšené právní osoby jsou pak kombinací obou těchto výše uvedených složek.¹⁹

Řízení ve statusových věcech právnických osob se budou především týkat právnických osob soukromého práva, nicméně ani právní osoby veřejného práva nejsou z těchto řízení vyloučeny.²⁰

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ § 20 OZ

¹⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 272

¹⁸ Tamtéž

¹⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 272-273

²⁰ Lze uvést například řízení o zrušení státního podniku dle § 6 odst. 5 zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku.

Ačkoliv je mnoho různých druhů právnických osob, všechny musejí splňovat určité charakteristické znaky, jejichž míra projevu se však dle daného druhu může lišit. Tím nejdůležitějším znakem je jejich právní osobnost neboli subjektivita.²¹ Tu občanský zákoník definuje jako „*způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti*.“²² Občanský zákoník přitom vychází z doktríny generální subjektivity, dle které právní osobnost právnických osob není omezena jen na předmět jejich činnosti. Přestože je právní osobnost právnických osob neomezená, jejich povaha vylučuje, aby byly subjektem některých práv.²³

Znakem právnických osob je taktéž svéprávnost, resp. jejich způsobilost k právním jednáním. Narozdíl od fyzických osob, jejichž způsobilost k právním jednáním může být omezena zákonem nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci, u právnických osob se jejich způsobilost k právním jednáním kryje s rozsahem jejich právní subjektivity. Toto se uplatní taktéž pro deliktní způsobilost právnických osob.²⁴

Mezi znaky právnických osob se dále řadí jejich majetková autonomie, organizační struktura a účel.²⁵

1.4. Statusové věci právnických osob

V úvodu je třeba říci, že pojem statusová věc právnických osob, jenž je výslovně procesním pojmem, se zcela obsahově neshoduje s pojmem statusových věcí ve smyslu hmotněprávním.²⁶ Názory na to, co je statusovou věcí právnických osob jsou rozdílné, a proto jsem se rozhodl uvést názor vícero autorů, a to jak z pohledu procesněprávního, tak i z hmotněprávního.

K. Eliáš řadí mezi statusové věci právnických osob z hmotněprávního pohledu zejména úpravu jejich právní osobnosti, jejich typů a právních forem, a to včetně změny právní formy. Dále pak úpravu jejich vzniku a zániku, neplatnosti právnických osob, úpravu názvu a sídla právnických osob, jejich předmětu činnosti a účelu. Do úpravy statusových věcí právnických osob řadí taktéž zákonnou úpravu, jakým způsobem je za právnickou osobu projevována vůle zahrnující způsob právního jednání statutárním orgánem za právnickou osobu a jeho rozsah, jakož i přičitatelnost protiprávních činů právnické osobě způsobených jejich zástupci, a dále úpravu orgánů či osob

²¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 269

²² § 15 odst. 1 OZ

²³ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 269-270

²⁴ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 270

²⁵ Tamtéž

²⁶ § 1 odst. 2 část za středníkem OZ jej označuje jako „*právo týkající se postavení osob*“.

svojí působností srovnatelnou se statutárním orgánem²⁷. Dle názoru K. Eliáše „*rovněž stanovení, která osoba je vlivnou a ovlivněnou, ovládající a ovládanou nebo řídicí a řízenou náleží do sféry statusového práva.*“²⁸

P. Šuk do hmotněprávní úpravy statusových věcí právnických osob dále řadí taktéž úpravu orgánů, které musí daná právnická osoba utvářet, aby byla uznána její právní osobnost. Orgány právnických osob považuje za jejich významnou charakteristiku, jíž je zákonodárcem zpravidla vymezována jejich právní forma. Do vymezení orgánů právnických osob řadí mimo jejich název i způsob, jak a kým jsou tyto orgány obsazovány, a taktéž vymezení jejich působnosti. Podotýká při tom, že právě ohledně působnosti orgánů panuje největší neshoda na tom, zda ji je možné zařadit do statusu osoby, přičemž dodává, že právě působnost nejlépe definuje daný orgán. P. Šuk naopak má výhrady k Eliášovu zařazení mezi statusové věci právnických osob určení osoby vlivné a ovlivněné, ovládající a ovládané nebo řídicí a řízené. Dále má výhrady k Eliášovu zařazení opatrovnickví právnické osoby, neboť není přesvědčen zda, případně v jaké míře, ho za statusové věci lze považovat.²⁹

Z pohledu procesní úpravy taktéž nepanuje jednoznačná shoda na tom, co lze považovat za statusovou věc právnických osob. P. Lavický z pohledu procesněprávní úpravy řadí mezi statusové věci právnických osob zejména jejich vznik a zánik, právní formu, přeměny, název a sídlo, účel a způsob jakým projevují svoji vůli navenek. Oproti tomu by však nezařadil mezi řízení ve statusových věcech právnických osob řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, neboť dle jeho názoru zpravidla rozhodnutí přijímaná orgány právnických osob nemají statusovou povahu.³⁰

Názoru P. Lavického však nepřisvědčil Nejvyšší soud. Ten ve svém rozhodnutí ze dne 19.7.2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016 shrnul, že pojem řízení ve statusových věcech právnických osob je pojmem procesního práva, který je svým obsahem odlišný od pojmu právo týkající se postavení osob dle § 1 odst. 2 části věty za středníkem OZ, jenž je užíván právem hmotným. Nejvyšší soud souhlasil s názorem P. Lavického, že okruh otázek, o nichž rozhodují orgány právnických osob, se nebude vždy dotýkat právního postavení právnických osob. Dodal však, že

²⁷ Osoba likvidátora a opatrovníka právnické osoby.

²⁸ ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie* [online]. 13. října 2015 [cit. 2023-03-17]. Dostupný z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-pojeti-dispozitivniho-prava-v-obcanskem-zakoniku>

²⁹ ŠUK, P. Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic. *Ad Notam*, 2019, č. 3, [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupný z WWW: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_748-kogentnost-a-dispozitivita-korporatniho-prava-hledani-hranic

³⁰ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 87

zákonodárce zařadil řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánů právnických osob mezi řízení ve statusových věcech právnických osob bez dalšího. Zdůraznil, že pokud by mělo být rozlišováno, zda rozhodnutí orgánu právnické osoby má povahu statusové věci či nikoliv, vedl by tento přístup taktéž k rozdílnému určení věcné příslušnosti soudů. S ohledem na tyto důvody Nejvyšší soud učinil závěr, že „S účinností od 1. 1. 2014 je tudíž řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku nesporným řízením, a to řízením ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) z. ř. s., k jehož projednání a rozhodnutí jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s.].“³¹

Nejvyšší soud otázku statusových věcí právnických osob ve smyslu procesněprávním rozvinul ve svém dalším rozhodnutí³², ve kterém projednával otázku závaznosti rozhodnutí o jmenování opatrovníka právnické osobě soudem dle § 27 ZŘS, který stanovuje, že výrok rozhodnutí soudu o statusové otázce právnické osoby je závazný pro každého. Ve svém odůvodnění nejdříve uvedl, že jmenování opatrovníka právnické osobě je samostatným řízením podle § 85 písm. e) ZŘS a nelze jej tak podřadit pod řízení ve statusových věcech právnických osob dle § 85 písm. a) ZŘS. Dále uvedl, že je-li v § 27 ZŘS stanoveno, že pravomocné rozhodnutí o statusové věci právnické osoby je závazné erga omnes, „je namístě vykládat pojem statusová věc právnické osoby (ve smyslu tohoto ustanovení) autonomně – tedy bez vazby na to, jak řízení ve statusových věcech právnických osob vymezuje § 85 písm. a) ZŘS.“³³ Tento svůj závěr opřel o argument, že považuje z dikce důvodové zprávy k § 27 ZŘS za „nesporné, že úmyslem zákonodárce nebylo omezit účinky § 27 ZŘS jen na řízení ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) ZŘS.“ Výše uvedené shrnul posléze tím, že „Účelu § 27 ZŘS, který má sloužit tomu, aby rozhodování ve věcech osobního stavu mohlo plnit své základní poslání [...] naopak odpovídá, aby se mezi rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o statusové věci právnické osoby (ve smyslu § 27 ZŘS), řadila i rozhodnutí o jmenování hmotněprávního opatrovníka vydaná v řízeních ve věcech opatrovnictví právnických osob ve smyslu § 85 písm. e) ZŘS [...]“³⁴ Z výše uvedeného rozhodnutí lze tedy vyvodit dva závěry. Jednak je dle názoru Nejvyššího soudu řízení o jmenování opatrovníka dle § 85 písm. e) ZŘS taktéž řízením o statusové věci právnické osoby, jednak okruh statusových věcí právnických osob není omezen pouze na ustanovení § 85 písm. a) ZŘS.

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.7.2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.1.2023, sp. zn. 27 Cdo 3039/2022

³³ Tamtéž

³⁴ Tamtéž

2. Vývoj právní úpravy řízení ve statusových věcech právnických osob

Česká procesní právní úprava doznala při přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních výrazné změny. Tato změna se dotkla také řízení ve statusových věcech právnických osob, která se stala součástí tohoto nového procesního předpisu. Avšak též po přijetí nového zákona o zvláštních řízeních soudních došlo k několika jeho úpravám, která se týkala i řízení ve statusových věcech právnických osob, a proto se tato kapitola věnuje zachycení vývoje těchto řízení v české právní úpravě a vzájemnému vztahu obou procesních předpisů.

2.1. Právní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob před přijetím ZŘS

Řízení ve statusových věcech právnických osob byla do 31.12.2013 upravena občanským soudním řádem, a to zejména v § 200e. Okruh řízení ve statusových věcech právnických osob byl dle § 200e OSŘ vymezen § 9 odst. 3 písm. b), d), e), f) a w) OSŘ účinného do 31.12.2013.³⁵ Mezi tato řízení tedy byla řazena „*řízení ve statusových věcech obchodních společností, družstev a jiných právnických osob podle části první, druhé a čtvrté obchodního zákoníku a o zrušení evropské společnosti a evropské družstevní společnosti s likvidací [...]*“³⁶. Další okruh těchto řízení se týkal „*řízení o zrušení obecně prospěšné společnosti a její likvidaci a jmenování likvidátora*“.³⁷ Občanský soudní řád taktéž řadil mezi řízení ve statusových věcech právnických osob „*řízení o zrušení nadace nebo nadačního fondu a jejich likvidace, o jmenování jejich likvidátora a o jmenování nových členů správní rady nadace či nadačního fondu*“³⁸ a taktéž řízení o zrušení státního podniku a o jmenování a odvolání jeho likvidátora³⁹. Posledním okruhem řízení ve statusových věcech právnických osob byla „*řízení ve věci přeměn obchodních společností a družstev, včetně řízení ve věci přeměn obchodních společností a družstev, včetně všech řízení o náhradě podle zvláštního právního předpisu*“⁴⁰.

Věcná příslušnost soudů byla ve výše uvedených řízeních svěřena krajským soudům. Místní příslušnost pak byla dána tomu krajskému soudu, u něhož byla obchodní společnost, družstvo nebo jiná právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku. Jestliže se nejednalo o právnickou osobu, která by byla zapisována do některého z veřejných rejstříků, byla místní

³⁵ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 233

³⁶ § 9 odst. 3 písm. b) OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

³⁷ § 9 odst. 3 písm. d) OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

³⁸ § 9 odst. 3 písm. e) OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

³⁹ § 9 odst. 3 písm. f) OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

⁴⁰ § 9 odst. 3 písm. w) OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

příslušnost určena dle obecného soudu právnické osoby, tj. okresního soudu, v němž měla své sídlo.⁴¹

Nebylo-li zákonem stanoveno jinak, bylo řízení ve statusových věcech právnických osob možné zahájit i bez návrhu.⁴² Okruh účastníků řízení byl vymezován tak, že účastníkem řízení byl vždy navrhovatel a také ten, o jehož právech a povinnostech mělo být v řízení jednáno.⁴³ Rovněž bylo pro výše uvedená řízení stanoveno, že v projednávané věci bylo možné rozhodnout bez nařízení jednání za předpokladu, že soud neprováděl dokazování.⁴⁴ Soudu bylo dále svěřeno v řízeních o vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady obchodní společnosti či členské schůze družstva rozhodnout o tom, že uvedené rozhodnutí příslušného orgánu obchodní společnosti či družstva je nikoliv neplatné, ale nicotné.⁴⁵

2.2. Právní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob po přijetí ZŘS

Přijetím zákona o zvláštních řízeních soudních jsou řízení ve statusových věcech právnických osob s účinností od 1.1.2014 upravena v tomto zákoně. Neplatí však, že by účinností zákona o zvláštních řízeních soudních došlo k úplnému vyloučení aplikace občanského soudního řádu na tato řízení, neboť oba zákony jsou ve vztahu vzájemné subsidiarity. V § 1 odst. 3 ZŘS⁴⁶ je stanoven princip obecné subsidiarity, kdy na věci neupravené v ustanoveních zákona o zvláštních řízeních soudních se použijí ustanovení občanského soudního řádu.⁴⁷ Druhý případ subsidiarity je stanoven v § 1 odst. 4 ZŘS⁴⁸, v němž je upraven princip tzv. zbytkové subsidiarity. Ten upravuje takové případy, kdy kompletní úprava určitého institutu je obsažena v občanském soudním řádu a zákon o zvláštních řízeních soudních jej pouze doplňuje o výjimky či jiné procesní podmínky specifické pro nesporná řízení.⁴⁹

Okruh řízení ve statusových věcech právnických osob podřazený pod § 9 odst. 3 písm. b), d), e), f) a w) OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013, byl zákonodárcem převzat a zařazen do § 85 odst. 1 písm. a) ZŘS pod souhrnným označením „*řízení ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora,*

⁴¹ § 200e odst. 1 OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

⁴² § 200e odst. 2 OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

⁴³ § 200e odst. 3 OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

⁴⁴ § 200e odst. 4 OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

⁴⁵ § 200e odst. 5 OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

⁴⁶ Ve znění účinném od 1.1.2014 byl tento princip obsahem § 1 odst. 2 ZŘS

⁴⁷ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 3

⁴⁸ Ve znění účinném od 1.1.2014 byl tento princip obsahem § 1 odst. 3 ZŘS

⁴⁹ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 3

*přeměn a otázek statusu veřejné prospěšnosti“.*⁵⁰. Ačkoliv jeho převzetí důvodová zpráva k ZŘS⁵¹ nezmiňuje a nebylo toto řízení vypočteno ani v § 200e OSŘ⁵², spadá do řízení pod výše citovaný pojem taktéž ustanovení § 9 odst. 3 písm. v) OSŘ⁵³, které upravuje „*řízení o zrušení veřejné výzkumné instituce a její likvidaci a o jmenování a odvolání jejího likvidátora.*“⁵⁴

Zákon o zvláštních řízeních soudních rovněž převzal příslušnost krajských soudů a určení místní příslušnosti v řízeních ve statusových věcech právnických osob a taktéž způsob zahájení těchto řízení. Vymezení účastníků řízení je obdobně jako v předchozí právní úpravě obsažené v občanském soudním řádu účinném do 31.12.2013 ponecháno příslušným hmotněprávním normám. Stejně tak otázky obligatorního nařízení jednání v případě provádění dokazování a možnosti vyslovit nicotnost rozhodnutí orgánu právnické osoby byly převzaty zákonem o zvláštních řízeních soudních. Podrobněji o těchto problematikách v současné právní úpravě obsažené v zákoně o zvláštních řízeních soudních pojednává kapitola 3. odst. 3.1 této diplomové práce.

2.3. Vývoj právní úpravy za účinnosti ZŘS

Právní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob obsažená ve zvláštní části zákona o zvláštních řízeních soudních doznala dvou změn. Do 31.12.2017 bylo mezi tato řízení řazeno taktéž rozhodování soudu o statusu veřejné prospěšnosti právnické osoby. Právní úprava statusu veřejné prospěšnosti právnických osob dle zákona o zvláštních řízeních soudních předpokládala přijetí zvláštního právního předpisu, k jehož přijetí však nikdy nedošlo, a proto tato řízení byla z okruhu statusových věcí s účinností k 1.1.2018 vyňata.⁵⁵

Druhá změna týkající se řízení ve statusových věcech právnických osob spočívala v konečném vyřešení otázky, která z řízení ve věci přeměn právnických osob budou řešena dle úpravy zákona o zvláštních řízeních soudních a která dle občanského soudního řádu. Novelou občanského soudního řádu⁵⁶ byla řízení ve sporech z přeměn právnických osob podřazena pod §

⁵⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, odst. 2.2.1, Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob

⁵¹ Tamtéž

⁵² OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013

⁵³ OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013

⁵⁴ § 9 odst. 3 písm. v) OSŘ, ve znění účinném do 31.12.2013

⁵⁵ Zákon č. 303/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se zrušením statusu veřejné prospěšnosti

⁵⁶ Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

9 odst. 2 písm. m) OSŘ.⁵⁷ V ostatních případech ve věcech přeměn má být naopak postupováno dle zákona o zvláštních řízeních soudních.⁵⁸

Změnu obecné části dotýkající se řízení ve statusových věcech právnických osob, resp. spíše vyjasnění legislativně-technické nepřesnosti, přinesla novela účinná od 1.1.2018⁵⁹. Ta upravila § 27 ZŘS, kterým je stanovena závaznost erga omnes těch rozhodnutí, v nichž bylo rozhodnuto ve statusové věci fyzické či právnické osoby. Do přijetí této novely však toto ustanovení hovořilo o rozsudku a s ohledem na to, že ve statusových věcech právnických osob je zpravidla rozhodováno formou usnesení, mohla tím vzniknout pochybnost, zda jsou tato rozhodnutí taktéž závazná pro každého.⁶⁰

⁵⁷ Důvodová zpráva k této novele OSŘ řadila mezi tato řízení např. spory z práva na dorovnání dle § 47 PřemZ či spory o náhradu škody dle § 50 PřemZ.

⁵⁸ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 188

⁵⁹ Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁶⁰ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 67

3. Současná právní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob

3.1. Průběh řízení ve statusových věcech právnických osob

Zvláštní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob je obsažena v hlavě druhé části druhé zákona o zvláštních řízeních soudních. V rámci této podkapitoly se budu věnovat průběhu řízení ve statusových věcech právnických osob uvedených ve zvláštní části, a to s ohledem na jeho specifické rysy a modifikace oproti úpravě obsažené v obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních, a to i s ohledem na subsidiární vztah k občanskému soudnímu řádu.

3.1.1. Zahájení řízení a účastenství

Řízení ve statusových věcech právnických osob jsou dle své povahy řízeními, která lze dle zákona o zvláštních řízeních soudních zpravidla zahájit jak na návrh, tak i bez návrhu.⁶¹ Nelze však bez dalšího říci, že obě dvě možnosti zahájení řízení jsou možné ve všech případech, kdy bude řízení ve statusových věcech právnických osob vedeno. V některých otázkách je z povahy věci vyloučeno, aby řízení bylo zahájeno i bez návrhu.⁶² Ustanovení upravující toto řízení pod sebe subsumují široké množství otázek a vždy tedy bude záležet na konkrétním případě, pro který je řízení vedeno. Avšak dle výše uvedeného platí v převážné většině případů obecné pravidlo obsažené v § 13 ZŘS, tedy že řízení ve statusových věcech právnických osob je možné zahájit jak na návrh, tak i bez návrhu.

Návrh na zahájení řízení musí splňovat obecné náležitosti podání stanovené občanským soudním řádem, tedy musí z něj být zřejmé, „*kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno.*“⁶³ Citované ustanovení ještě dodává, že podpis a datum není požadován v případě podání učiněného v elektronické formě, což se uplatní taktéž v případě úpravy zákona o zvláštních řízeních soudních. Navrhovatel musí zcela jednoznačně popsat, že se jedná o návrh a domáhá se jím zahájení řízení a není tedy pouze podnětem pro zahájení řízení soudem.

Bez návrhu zahajuje soud řízení formou usnesení. Soud je povinen řízení zahájit bez zbytečného odkladu od okamžiku, kdy zjistí skutečnosti rozhodné pro jeho zahájení.⁶⁴ Takového zjištění skutečností může nabýt například z vlastní činnosti související s vedením jiného řízení, z podnětů fyzických či právnických osob nebo podnětů jiných soudů.⁶⁵ Řízení je zahájeno dnem,

⁶¹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KRIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 108.

⁶² Takovým řízením je např. řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku.

⁶³ § 42 OSŘ

⁶⁴ § 13 ZŘS

⁶⁵ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 24-25

kdy bylo soudem usnesení vydáno. Usnesení o zahájení řízení ve statusových věcech právnických osob je soud povinen doručit účastníkům řízení do vlastních rukou, přičemž proti němu není odvolání přípustné.⁶⁶

Ústně do protokolu lze zahájit pouze ta řízení ve statusových věcech právnických osob, jež je možné zahájit i bez návrhu. U návrhových řízení je tato možnost zahájení řízení vyloučena, přičemž tato skutečnost vyplývá z § 14 ZŘS.

Zákon o zvláštních řízeních soudních stanovuje také možnost neúčinnosti zpětvzetí návrhu navrhovatelem v těch řízeních, která mohla být zahájena i bez návrhu.⁶⁷ Jestliže tedy byl návrh navrhovatelem vzat zpět v řízení ve statusových věcech právnických osob, které bylo možné zahájit i bez návrhu, je soud oprávněn rozhodnout o neúčinnosti zpětvzetí návrhu a v řízení bude pokračováno. Řízení ve statusových věcech právnických osob je možné zpravidla zahájit jak na návrh, tak i bez návrhu, tedy možnost soudu rozhodnout o neúčinnosti zpětvzetí návrhu navrhovatelem bude dána ve většině případů.

V případě, kdy bylo zahájeno řízení ve statusových věcech právnických osob a odpadne důvod, pro který je řízení vedeno, soud řízení zastaví i bez návrhu.⁶⁸ Tento postup se však uplatní za předpokladu, že řízení bylo zahájeno usnesením soudu, a nikoliv na návrh. Takovým případem může být v řízeních ve statusových věcech právnických osob například situace, kdy bylo zahájeno řízení o zrušení právnické osoby s likvidací pro nedostatek, který lze odstranit.⁶⁹ Jestliže tedy právnická osoba nedostatek odstranila, tak tím odpadá důvod pro vedení řízení a soud řízení zastaví. Za předpokladu, že by však řízení bylo zahájeno na návrh, ten nebyl vzat zpět a odpadl by důvod pro další vedení řízení, soud řízení nezastaví, ale návrh pro tento důvod zamítne, neboť byl důvodem pro zahájení řízení a soud je povinen se s ním procesně vypořádat.⁷⁰

Účastníci řízení ve statusových věcech právnických osob jsou vymezení hmotněprávní úpravou a vždy tak bude při jejich určení záležet na konkrétním řízení. Příslušné hmotněprávní ustanovení tedy vymezí okruh navrhovatelů a případně dalších účastníků.⁷¹

Jak bylo řečeno výše, účastníci řízení jsou vymezení materiálně. Procesně se tak účastenství v řízeních ve statusových věcech právnických osob řídí § 6 odst. 1 ZŘS. Ten stanoví, že „V řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, je účastníkem řízení (dále jen „účastník“)

⁶⁶ § Tamtéž

⁶⁷ § 15 ZŘS

⁶⁸ § 16 ZŘS

⁶⁹ § 172 OZ

⁷⁰ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s 28

⁷¹ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 232

*navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno.*⁷² Dle této definice je zřejmé, že účastníkem bude vždy právnická osoba⁷³, o jejíž statusové věci má být rozhodnuto, případně další osoby, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno.⁷⁴ Účastníkem řízení je samozřejmě taktéž navrhovatel za předpokladu, že jím byl návrh podán.

Zákon o zvláštních řízeních soudních umožňuje taktéž přibrat účastníka do již zahájeného řízení, a to za předpokladu, že je osobou, o jejíž právech a povinnostech je v řízení jednáno. Soud je povinen tak učinit z úřední povinnosti ihned, kdy se o takové osobě dozví. Odvolání proti usnesení o přibrání účastníka do řízení není přípustné.⁷⁵ Naopak jestliže se řízení účastní osoba, o jejíž právech nebo povinnostech se v řízení nejedná, soud její účast v řízení usnesením ukončí.⁷⁶ Proti tomuto usnesení je odvolání přípustné a k jeho podání není oprávněna pouze vyloučená osoba, ale taktéž všichni ostatní účastníci řízení.⁷⁷

S ohledem na to, že řízení ve statusových věcech právnických osob spadá pod úpravu nesporných řízení a účastníci nejsou tudíž stranami sporu, jsou zde z povahy řízení vyloučeny instituty společenství účastníků, záměna účastníků a vedlejší účastenství či hlavní intervence.⁷⁸

Do již zahájeného řízení může taktéž vstoupit státní zastupitelství, které v řízení hájí veřejný zájem.⁷⁹ V řízení ve statusových věcech právnických osob má však postavení zvláštního procesního subjektu, a nikoliv účastníka řízení. Je oprávněno ke všem procesním úkonům jako účastník řízení, avšak s výjimkou dispozice s předmětem řízení a činit ty úkony, jenž může vykonat pouze účastník řízení.⁸⁰

3.1.2. Věcná a místní příslušnost soudu

K rozhodování ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora a přeměn, jsou dle zákona o zvláštních řízeních soudních věcně příslušné krajské soudy jako soudy prvního stupně.⁸¹

⁷² § 6 odst. 1 ZŘS

⁷³ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2017, sp. zn. 7 Cmo 247/2016

⁷⁴ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. s.184

⁷⁵ § 7 odst. 1 ZŘS

⁷⁶ § 7 odst. 2 ZŘS

⁷⁷ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 14

⁷⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 362

⁷⁹ § 8 odst. 1, písm. i) ZŘS

⁸⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 362

⁸¹ § 3 odst. 2 písm. a) ZŘS

Věcná příslušnost patří mezi procesní podmínky, resp. podmínky řízení, které jsou soudem zkoumány kdykoli za řízení, a to s ohledem na rozhodné okolnosti, které zde byly při zahájení řízení.⁸² Změní-li se okolnosti v průběhu řízení, nemá tato změna na věcnou příslušnost soudu dále vliv.^{83 84}

V případě, že by došlo k zahájení řízení u věcně nepřislušného soudu, je soud povinen postupovat v souladu s §104a odst. 2 OSŘ, tedy předložit otázku věcné příslušnosti k rozhodnutí nadřízenému vrchnímu soudu. V souvislosti s řízením ve statusových věcech právnických osob bude k předložení věci nadřízenému soudu k určení věcné příslušnosti zřejmě docházet v situacích, kdy bude mít soud, u něhož se řízení vede, pochybnosti o tom, zda se jedná o statusovou otázku či nikoli. Obdobně bude postupováno i v případě, že by řízení zahájil věcně nepřislušný soud usnesením, ačkoliv v praxi bude k této situaci docházet zřejmě výjimečně.⁸⁵

S ohledem na to, že nedostatek věcné příslušnosti nemůže soud ani v součinnosti s účastníky řízení odstranit, tak případné rozhodnutí ve věci samé vydané věcně nepřislušným soudem je odvolacím důvodem dle § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ, přičemž k této vadě řízení soud při přezkumu napadeného rozhodnutí přihlíží z úřední povinnosti.^{86 87}

Místní příslušnost soudu je dle obecných ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních určena tak, že místně příslušným je obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, avšak za předpokladu, že zákon o zvláštních řízeních soudních nestanoví jinak.⁸⁸ V případě řízení ve statusových věcech právnických osob je však dána zvláštní úprava, dle které je místně příslušný soud, u něhož je právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku. Za předpokladu, že se jedná o právnickou osobu, která není zapisována do veřejného rejstříku, je místně příslušný soud, v jehož obvodu má právnická osoba svůj obecný soud^{89.90} Pokud má být řízení vedeno ve věci zakládané právnické osoby, místní příslušnost bude určena v závislosti na tom, kde bude její budoucí sídlo, avšak za předpokladu, že má být na území České republiky.⁹¹

⁸² § 103 OSŘ

⁸³ § 11 odst. 1 OSŘ

⁸⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 23

⁸⁵ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 6

⁸⁶ § 212a odst. 5 OSŘ

⁸⁷ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 6

⁸⁸ § 4 odst. 1 ZŘS

⁸⁹ Tímto soudem je dle § 85 odst. 3 OSŘ okresní soud, v jehož obvodu má právnická osoba své sídlo.

⁹⁰ § 86 odst. 1 ZŘS

⁹¹ § 86 odst. 3 ZŘS

Účel, který zákonodárce zvláštní úpravou pro určení místní příslušnosti oproti obecným ustanovením zákona o zvláštních řízeních soudních sledoval, spočívá v tom, aby věcně příslušný krajský soud byl co nejbližší dané právnické osobě, kterým v drtivé většině případů je ten soud, u něhož je osoba zapsána ve veřejném rejstříku.⁹²

Obdobně jako v případě věcné příslušnosti, tak i pro určení místní příslušnosti jsou rozhodné okolnosti, které zde byly v době zahájení řízení.⁹³ Postup soudu a účastníků při zjišťování a odstraňování nedostatků místní příslušnosti zákon o zvláštních řízeních soudních neupravuje, a proto bude použit postup dle § 105 odst. 1 OSŘ. Toto ustanovení rozlišuje případy, kdy se konalo přípravné jednání dle § 114c OSŘ, a kdy nikoli, přičemž § 17 ZŘS obecně vylučuje jeho konání v řízeních dle úpravy zákona o zvláštních řízeních soudních, s výjimkami výslovně uvedenými v jeho zvláštní části.⁹⁴ Řízení ve statusových věcech mezi tyto výjimky nepatří, konání přípravného jednání je v něm vyloučeno, a proto se pro něj použijí pravidla pro zkoumání místní příslušnosti tomu přizpůsobená.

V řízeních ve statusových věcech právnických osob, v nichž soud bude provádět dokazování, a tedy je povinen nařídít jednání⁹⁵, může místní příslušnost z vlastní činnosti zkoumat do okamžiku, kdy začne jednat ve věci samé. V řízeních o takových statusových věcech, ve kterých jednání nařizovat nebude, může takto místní příslušnost zkoumat pouze před vydáním rozhodnutí ve věci samé. Později je možné místní příslušnost zkoumat jen tehdy, byla-li uplatněna účastníkem námitka při prvním úkonu, který účastníku v řízení přísluší.^{96 97}

V případě, že soud dospěje vlastní činností či na základě námítky účastníka k závěru, že místně příslušný není, vysloví usnesením svou nepřislušnost a současně rozhodne o postoupení věci soudu, který je dle jeho názoru ve věci příslušný. Usnesení o postoupení soud doručí účastníkům řízení, přičemž odvolání je proti němu přípustné. Po nabytí právní moci usnesení soud, který rozhodl o své nepřislušnosti, postoupí věc soudu, kterého za příslušný ve výroku označil. Soud nerozhodne o postoupení věci, jestliže nebyly dány podmínky pro určení místně příslušného soudu, ale vedle výroku o své nepřislušnosti rozhodne také o předložení věci Nejvyššímu soudu k jeho určení.⁹⁸

⁹² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 395.

⁹³ § 11 odst. 1 OSŘ

⁹⁴ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 21

⁹⁵ § 89 ZŘS

⁹⁶ §105 odst. 1 OSŘ

⁹⁷ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 22

⁹⁸ Tamtéž

V případě, že soud, jemuž byla věc postoupena, s postoupením nesouhlasí, předloží věc svému nadřízenému soudu v rámci organizační soustavy soudů k rozhodnutí o místní příslušnosti, a to za předpokladu, že tato otázka již nebyla vyřešena odvolacím soudem v případě podání včasné a důvodné námitky účastníka, přičemž rozhodnutím odvolacího soudu je vázán taktéž soud, který věc postoupil. Za předpokladu, že nedostatek místní příslušnosti soud nezjistí či ji účastník nenamítne v době, kdy je ji možné zkoumat, bude tím vada zhojena a soud bude považován za místně příslušný.⁹⁹

3.1.3. Zvláštní překážka litispendence a obligatorní spojení řízení

Procesní právo řeší případy, kdy by mělo být vedeno více řízení o totožném předmětu dle hmotněprávní úpravy, dvěma způsoby, a to buď překážkou zahájeného řízení nebo naopak jejich spojením do společného řízení.¹⁰⁰ Ustanovení § 88 ZŘS upravuje zvláštní překážku litispendence a obligatorní případy spojení některých řízení, přičemž se všechny vztahují k řízením ve statusových věcech právnických osob úpravy a představují tak promítnutí zásady procesní ekonomie řízení. Spojení řízení nastává v níže uvedených případech obligatorně ze zákona a navrhovatelé pozdějších řízení se stávají účastníky původního řízení, aniž by bylo třeba, aby o spojení řízení soud zvlášť rozhodoval.¹⁰¹

Ani ustanovení o spojení věcí ke společnému řízení však nedokáže vyloučit, aby nedošlo k situaci, kdy o návrhu jedné aktivně legitimované osoby bude rozhodnuto ještě před tím, než dojde k podání včasného návrhu jinou oprávněnou osobou. Za předpokladu, že bylo rozhodnutím ve věci vyhověno, je dáno, že bylo rozhodnuto o statusové věci právnické osoby a toto rozhodnutí je závazné erga omnes. V případě takového rozhodnutí je jím dána překážka věci pravomocně rozhodnuté pro další řízení o téže věci. Naopak v případě zamítavého rozhodnutí působí takové rozhodnutí pouze inter partes.¹⁰²

První odstavec § 88 ZŘS se týká řízení o přeměně právnické osoby, kdy jeho zahájení „brání tomu, aby u soudu probíhalo proti témuž odpůrci další řízení o návrzích jiných navrhovatelů požadujících ve věci téže přeměny právnické osoby totéž, stanoví-li tak jiný právní předpis.“¹⁰³ Je zvláštní, že zákonodárce přistoupil k takto odlišnému znění oproti odstavcům 2 až 4 tohoto ustanovení, neboť je jím zakotvena zvláštní překážka věci zahájené, a to odkazem na

⁹⁹ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 23

¹⁰⁰ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 194

¹⁰¹ Tamtéž

¹⁰² SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 194-

195

¹⁰³ §88 odst. 1 ZŘS

speciální normu dle poslední věty citovaného ustanovení. Tou je v tomto případě zejména zákon o přeměnách obchodních společností a družstev, avšak ten žádný případ překážky litispendence pro přeměnu právnických osob nestanoví.¹⁰⁴

Patrně tak učinil pro futuro pro případ zakotvení překážky litispendence ve zvláštním právním předpisu, neboť dle důvodové zprávy k zákonu o zvláštních řízeních soudních toto ustanovení konkrétně reaguje na §53 odst. 2 zákona o přeměnách obchodních společností a družstev, „*podle něhož jsou s návrhem na vyslovení neplatnosti projektu přeměny spojeny ke společnému řízení návrhy ostatních oprávněných osob, týkající se téhož projektu přeměny, a rovněž jsou s tímto návrhem spojeny návrhy všech oprávněných osob na vyslovení neplatnosti rozhodnutí o schválení přeměny, je-li důvodem neplatnosti rozhodnutí o schválení přeměny neplatnost projektu přeměny.*“¹⁰⁵ Vzhledem k tomu, že PřemZ je lex specialis k ZŘS a jak plyne z výše uvedeného ustanovení PřemZ, bude v řízeních o vyslovení neplatnosti projektu přeměny taktéž docházet k projednání návrhů různých navrhovatelů ve společném řízení.¹⁰⁶

Následující odstavce¹⁰⁷ však již výslovně upravují obligatorní spojení řízení. Ustanovení § 88 odst. 2 ZŘS upravuje spojení řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby. Jak je uvedeno v důvodové zprávě k zákonu o zvláštních řízeních soudních, je toto ustanovení promítnutím úpravy obsažené v § 113a OSŘ, jež byla účinná do 31.12.2013. Aktivní legitimace na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby je souhrnně zakotvena v § 258 a násl. OZ, kterým je upraveno „*právo člena spolku navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku pro jeho rozpor se zákonem nebo se stanovami, pokud se neplatnosti nelze dovolat u orgánů spolku.*“¹⁰⁸ Toto ustanovení je pouze obecné a je na něj odkazováno speciálními zákonnými úpravami.¹⁰⁹

Lhůty pro podání návrhu jsou prekluzivní a jsou stanoveny tak, že subjektivní lhůta činí 3 měsíce a objektivní 1 rok¹¹⁰, přičemž jejich počátek může být v závislosti na jednotlivých speciálních úpravách stanoven odlišně.¹¹¹ Obligatorně jsou tak spojeny všechny návrhy do jednoho řízení, které soudu v subjektivní tříměsíční lhůtě došly. Ustanovení § 88 odst. 2 ZŘS o spojování

¹⁰⁴ JIRSA, J. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. [§ 88 ZŘS] [Online]. Dostupný z WWW: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/206/1/2#pa_1

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, odst. 2.2.1, Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob

¹⁰⁶ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 195

¹⁰⁷ § 88 odst. 2, 3 a 4 ZŘS

¹⁰⁸ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 243

¹⁰⁹ Např. lze uvést § 191 a § 428 ZOK

¹¹⁰ § 259 OZ

¹¹¹ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 243

řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby a výše popsanou úpravu občanského zákoníku odráží také § 90 odst. 2 ZŘS, jenž stanoví, že v tomto řízení nemůže soud rozhodnout dříve, než uplyne lhůta 3 měsíců od podání návrhu.

K dalšímu obligatornímu spojení řízení dochází v řízení ve věci zneužití hlasovacího práva v soukromé korporaci k újmě celku.¹¹² Právo domáhat se, aby soud prohlásil, že se k hlasu člena, který takto hlasovací právo zneužil, nebude přihlížet, je zakotveno v § 212 OZ. Aktivně legitimován je každý, kdo na tom prokáže právní zájem, a proto všechna další řízení o zneužití hlasovacího práva týkající se téhož případu budou spojena do jednoho řízení. Pro podání návrhu je stanovena tříměsíční prekluzivní lhůta s počátkem běhu ode dne, kdy ke zneužití hlasovacího práva došlo.¹¹³

Poslední situací spojení řízení, která je zvláštní úpravou řízení ve statusových věcech právnických osob dle zákona o zvláštních řízeních soudních řešena, je spojení řízení ve věci zneužití hlasovacího práva v soukromé korporaci k újmě celku s řízením o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu soukromé korporace, a to za předpokladu, že byl návrh na vyslovení neplatnosti podán z důvodu totožného zneužití hlasovacího práva.¹¹⁴ Je pak irelevantní, které z řízení bylo zahájeno dříve, neboť řízení spojuje stejný skutkový stav a další navrhovatelé se tak stávají bez dalšího účastníky již dříve zahájeného řízení.¹¹⁵

3.1.4. Jednání

V řízeních ve statusových věcech právnických osob není třeba obligatorně nařizovat jednání, neboť jejich zvláštní úprava stanoví, že „*Neprovádí-li soud dokazování, není ve věcech uvedených v § 85 třeba jednání nařizovat.*“¹¹⁶ Představuje tedy výjimku z obecného pravidla stanoveného v § 19 ZŘS, které jinak zakotvuje povinnost soudu rozhodnout ve věci samé po jejím projednání v rámci jednání. Při splnění podmínek podle tohoto ustanovení je tedy ponecháno na úvaze soudu, zda jednání nařídí či nikoliv. Tato výjimka se však uplatní pouze na řízení před soudem prvního stupně, neboť podmínky pro rozhodnutí bez nařízení jednání v odvolacím řízení jsou stanoveny v § 214 OSŘ.¹¹⁷

Přípravné jednání je pro řízení ve statusových věcech právnických osob vyloučeno obecnou částí v § 17 ZŘS, neboť netvoří výjimku ve své úpravě ve zvláštní části zákona o

¹¹² § 88 odst. 3 ZŘS

¹¹³ § 212 odst. 2 OZ

¹¹⁴ § 88 odst. 4 ZŘS

¹¹⁵ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 195

¹¹⁶ § 89 ZŘS

¹¹⁷ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 196

zvláštních řízeních soudních. Zákon o zvláštních řízeních soudních místo přípravného jednání zavádí v nesporných řízeních jiný soudní rok, přičemž soud jej může svolat, pokud to pokládá za účelné pro přípravu a projednání věci. Při soudním roku je taktéž obecně možné provádět dokazování, je-li to účelné a neodporuje tomu povaha věci.¹¹⁸ Avšak vzhledem k tomu, že je § 89 ZŘS dána soudu povinnost nařídit jednání v případech, kdy provádí dokazování, tak v řízeních ve statusových věcech právnických osob je dokazování v rámci jiného soudního roku vyloučeno.

Podle ustanovení občanského soudního řádu je dokazování prováděno při jednání, aby bylo účastníkům umožněno vyjádřit se k předloženým důkazům.¹¹⁹ Účelem zařazení výjimky v § 89 ZŘS je zjednodušení a zrychlení řízení v případech, v nichž mezi účastníky řízení není třeba objasňovat sporné skutečnosti a vést proto dokazování, a to za předpokladu, že jsou všechny skutečnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci samé soudu známy.¹²⁰ Mohou jimi být například skutečnosti soudu známé z jeho vlastní činnosti či skutečnosti obecně známé, jež není třeba dokazovat vůbec. V případě, že tedy soud k meritornímu rozhodnutí nepotřebuje dále nic zjišťovat a má veškeré potřebné podklady pro rozhodnutí, nemusí v řízeních ve statusových věcech právnických osob jednání nařizovat a může rozhodnout ve věci samé bez něj.¹²¹

Jestliže však nejsou splněny podmínky pro aplikaci výše uvedené výjimky dle §89 ZŘS, tedy že soud bude dokazování provádět, je povinen jednání nařídit. Dokazování je v řízení ve statusových věcech právnických osob dle obecných ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních ovládáno zásadou vyšetřovací, která soudu ukládá zjistit veškeré skutečnosti důležité pro rozhodnutí, přičemž současně platí, že soud není při zjišťování těchto rozhodných skutečností omezen na skutečnosti, které jsou tvrzeny účastníky řízení.¹²²

Účastníkům řízení je umožněno tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhopvat důkazy až do vydání či vyhlášení rozhodnutí v projednávané věci, přičemž tímto není dotčeno jejich právo tvrdit nové skutečnosti a navrhopvat nové důkazy v odvolacím řízení.¹²³ Soud je zároveň při zjišťování skutkového stavu oprávněn, resp. povinen, provést i jiné důkazy potřebné pro zjištění skutkového stavu než ty, které byly navrhopveny účastníky řízení¹²⁴, neboť za jeho správné zjištění je v souladu s vyšetřovací zásadou odpovědný.

¹¹⁸ § 18 ZŘS

¹¹⁹ § 121 a § 122 OSŘ

¹²⁰ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 244

¹²¹ JIRSA, J. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. [§ 89 ZŘS] [Online]. Dostupný z WWW: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/206/1/2#pa_1

¹²² § 20 odst. 1 ZŘS

¹²³ § 20 odst. 2 ZŘS

¹²⁴ §21 ZŘS

3.1.5. Rozhodnutí, jeho závaznost a vykonatelnost

V řízeních ve statusových věcech právnických osob rozhoduje soud dle obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních usnesením.¹²⁵ Je taktéž vyloučeno, aby v tomto řízení bylo rozhodnuto formou rozsudku pro uznání, rozsudku pro zmeškání či platebním rozkazem.¹²⁶

Právní mocí rozumíme určitý soubor vlastností, který dodatečně rozhodnutí nabývá po splnění určitých, právem předvídaných podmínek. Z tohoto pohledu rozlišujeme formální a materiální stránku právní moci. Formální stránka právní moci spočívá v tom, že pravomocné rozhodnutí je konečné, tedy že jej již nelze napadnout řádným opravným prostředkem. Materiální stránka právní moci se pak projevuje jednak nezměnitelností pravomocného rozhodnutí¹²⁷, a dále pak závazností pravomocného rozhodnutí¹²⁸.¹²⁹ Výrok pravomocného rozhodnutí týkající se statusové věci právnické osoby je závazný pro každého¹³⁰, tedy nejen pro účastníky řízení a pro všechny orgány ve smyslu občanského soudního řádu¹³¹.

Vykonatelnost rozhodnutí je jednou z dalších vlastností rozhodnutí, která úzce souvisí s právní mocí rozhodnutí a již lze definovat tak, že „*spočívá v možnosti jeho přímé vynutitelnosti prostřednictvím státní moci nebo pod její kontrolou*“.¹³² Vykonatelnost usnesení v řízeních ve statusových věcech právnických osob se pak řídí úpravou obsaženou v občanském soudním řádu. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí, která jsou vydávaná v řízeních ve statusových věcech právnických osob, jsou považována za rozhodnutí konstitutivní, je jeho vykonatelnost vázána na nabytí právní moci, neboť teprve „*právní moci jsou totiž naplněny hmotněprávní předpoklady, aby se konstitutivní rozhodnutí soudu stalo právní skutečností (srov. § 640 ObčZ, z něhož vyplývá, že pravomocné rozhodnutí soudu ukládající povinnost je právní skutečností)*“.¹³³

Zvláštní úprava obsažená v § 90 ZŘS stanovuje zvláštní způsob rozhodování soudu v řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, přičemž tímto není dotčena obecná

¹²⁵ § 25 odst. 1 ZŘS

¹²⁶ § 25 odst. 2 ZŘS

¹²⁷ Nezměnitelnost pravomocného rozhodnutí označujeme jako negativní stránku materiální právní moci.

¹²⁸ Závaznost pravomocného rozhodnutí označujeme jako pozitivní stránku materiální právní moci.

¹²⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 282-283

¹³⁰ § 27 ZŘS

¹³¹ § 159 odst. 1 a odst. 3 OSŘ

¹³² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 293

¹³³ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 68

úprava zákona o zvláštních řízeních soudních upravující formu rozhodnutí. Jedná se tedy spíše o úpravu postupu soudu procesního charakteru při řešení této otázky.¹³⁴

Výše zmíněným ustanovením jsou řešeny situace, kdy bude soud rozhodovat o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, přičemž dle něj má soud rozhodnout v tomto řízení také o tom, že o rozhodnutí právnické osoby nejde, a to v případě, že se na něj hledí, jako by nebylo přijato. Tato úprava se uplatní v případech, kdy v průběhu řízení vyjde najevo, že napadené rozhodnutí je zatíženo takovými nedostatky, že není neplatné, ale že o rozhodnutí orgánu právnické osoby nejde, a tedy nemá žádné právní účinky.¹³⁵ Soud je v takovém případě oprávněn rozhodnout o této skutečnosti i bez návrhu.

Dále je konkretizována podmínka, že v rámci tohoto řízení nesmí soud vydat rozhodnutí dříve, než uplyne lhůta tří měsíců od podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby. Tato procesní norma tedy logicky navazuje na hmotněprávní úpravu¹³⁶, kdy člen právnické osoby může podat návrh na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby v subjektivní lhůtě tří měsíců.¹³⁷

S ohledem na úpravu obsaženou v § 88 odst. 2 ZŘS, podle níž se obligatorně spojuje řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby s každým dalším řízením o vyslovení neplatnosti téhož rozhodnutí, je výše uvedená podmínka logickým úmyslem zákonodárce, který jím zamýšlel procesně předejít nadměrnému počtu případů, kdy by soud rozhodl o neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby dříve, než budou podány návrhy všemi dalšími oprávněnými osobami. Je však třeba vnímat taktéž objektivní lhůtu jednoho roku pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti, která počíná běžet od přijetí napadeného rozhodnutí, a tedy předčasné vydání rozhodnutí soudem není touto procesní normou vyloučeno absolutně.¹³⁸

3.1.6. Zvláštní ochrana členů právnické osoby

Zvláštní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob taktéž upravuje ochranu členů právnické osoby, kteří se neúčastní probíhajícího řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, a to před zastavením takového řízení.

¹³⁴ JIRSA, J. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. [§ 90 ZŘS] [Online]. Dostupný z WWW: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/206/1/2#pa_1

¹³⁵ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 246

¹³⁶ Takovou hmotněprávní úpravu subjektivní lhůty obsahuje např. ustanovení § 245 OZ.

¹³⁷ JIRSA, J. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. [§ 90 ZŘS] [Online]. Dostupný z WWW: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/206/1/2#pa_1

¹³⁸ Tamtéž

Tato ochrana se uplatní tehdy, jestliže má být řízení zastaveno proto, že navrhuující člen právnické osoby vzal svůj návrh zpět, případně pro jinou překážku, přičemž vstupem jiného navrhovatele by bylo možné takovou překážku odstranit. Zároveň však pro to musí existovat zvláštní zájem nezúčastněných členů právnické osoby, jenž je hodný právní ochrany. Soud v takovém případě řízení nezastaví, ale vydá rozhodnutí, které vyvěsí na úřední desce soudu. V rozhodnutí musí soud uvést, jaké věci se řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby týká, dále důvod, pro který má být zastaveno, jakým způsobem lze překážku řízení zhojit a poučení, že nepřistoupí-li další navrhovatel do řízení do 3 měsíců od vyvěšení rozhodnutí a tím překážku nezhojí, bude řízení zastaveno.¹³⁹

Kromě zpětvzetí návrhu původním navrhovatelem, mohou být dalšími důvody pro zastavení řízení např. procesní pochybení¹⁴⁰ či ztráta aktivní legitimace původního navrhovatele.¹⁴¹

Otázka zvláštního zájmu na pokračování řízení hodného právní ochrany, má být soudem vždy posuzována s ohledem na zájem členů právnické osoby, přičemž soud bude zvláštní zájem zkoumat s ohledem na to, o jak závažném rozhodnutí orgánu právnické osoby je řízení vedeno.¹⁴²

Úprava o ochraně členů právnické osoby před zastavením řízení se užije také v případech, kdy je podle zvláštní normy rozhodováno o zneužití hlasovacích práv nebo kdy je vedeno řízení o neplatnosti projektu přeměny nebo neplatnosti rozhodnutí o schválení přeměny, jestliže tato zvláštní norma nestanoví jinak.¹⁴³

3.1.7. Opravné prostředky

Opravné prostředky jsou instituty procesního práva, jenž dávají účastníkům možnost zahájit opravná řízení. V tomto ohledu rozlišujeme opravné prostředky na řádné a mimořádné. Řádnými opravnými prostředky je napadáno nepravomocné rozhodnutí. Takovým řádným opravným prostředkem v českém právním řádu je odvolání. Mimořádné opravné prostředky naopak směřují proti pravomocnému rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že je jimi zasahováno do právní jistoty, která byla rozhodnutím nastolena, klade na jejich užití účastníky právní řád přísnější

¹³⁹ § 91 ZŘS

¹⁴⁰ Např. nezaplacení soudního poplatku.

¹⁴¹ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 248

¹⁴² SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 199

¹⁴³ § 92 ZŘS

podmínky než na řádné opravné prostředky. Český právní řád rozlišuje tři mimořádné opravné prostředky, jimiž jsou žaloba pro zmatečnost, žaloba na obnovu řízení a dovolání.¹⁴⁴

Obecná úprava opravných prostředků je obsažena v občanském soudním řádu a je zákonem o zvláštních řízeních soudních pouze modifikována v jeho obecné části. Je nutné podotknout, že obecná část zákona o zvláštních řízeních soudních se v plném rozsahu uplatní taktéž v řízeních ve statusových věcech právnických osob, neboť jeho úprava ve zvláštní části žádnou odlišnost nestanovuje.

Úprava odvolání je komplexně obsažena v § 201 a násl. OSŘ. Jedním ze základních rozdílů mezi odvolacím řízením ve sporném a nesporném řízení, jak již bylo popsáno výše, je uplatnění principu úplné apelace v nesporných řízeních. Ten je zakotven v § 28 odst. 1 ZŘS, jenž stanoví přípustnost uvádění nových skutečností a důkazů, které účastníci neuplatnili v řízení před soudem prvního stupně, přičemž k takovým novým skutečnostem či důkazům odvolací soud přihlédne i bez jejich uplatnění účastníky.¹⁴⁵ Princip úplné apelace tedy umožňuje účastníkům navrhnout nové důkazy a uvádět nové skutečnosti, ovšem stejně jako v řízení u soudu prvního stupně, tak i odvolací řízení je ovládáno zásadou vyšetřovací a odpovědnost za řádné zjištění skutkového stavu odpovídá soud, a proto je dle názoru P. Lavického „„uvádění“ nových skutečností a důkazů a „přihlížení“ k nim poněkud matoucí.“¹⁴⁶ Vzhledem k této odpovědnosti za řádné objasnění skutkového stavu musí být soudu umožněno řádné provedení důkazů, avšak i v nesporných řízeních je omezen v dokazování daného vymezením rozsahu přezkumné činnosti rozhodnutí.¹⁴⁷

V případě rozsahu přezkumné činnosti odvolacího soudu v nesporných řízeních musíme rozlišovat, zda mohlo být řízení zahájeno pouze na návrh, nebo i bez návrhu.¹⁴⁸ Odvoláním jsou odvolatelem stanoveny základní meze přezkumné činnosti odvolacího soudu. V případě odvolání v čistě návrhových řízeních bude soud přezkoumávat pouze ty výroky, které byly odvolatelem napadeny. Překročení je možné pouze v případech, kdy jsou na napadených výrocích závislé odvoláním nedotčené výroky nebo pokud z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahů mezi účastníky.¹⁴⁹ V řízeních, která je možné zahájit i bez návrhu, není odvolací soud v rozsahu přezkumné činnosti stanovené odvoláním vázán, a to bez ohledu na to, jak byla skutečně zahájena. Vzhledem k tomu, že řízení ve statusových věcech právnických osob je možné

¹⁴⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 514

¹⁴⁵ § 28 odst. 1 ZŘS

¹⁴⁶ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 89

¹⁴⁷ Tamtéž

¹⁴⁸ § 28 odst. 1 ZŘS

¹⁴⁹ § 212 písm. a) a c) OSŘ

zpravidla zahájit jak na návrh, tak i bez návrhu, nebude ve většině případů soud rozsahem přezkumu rozhodnutí stanoveném v odvolání vázán. Avšak tato možnost je zcela vyloučena v případě řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, neboť tato řízení je možné zahájit výhradně na návrh.¹⁵⁰

Podle úpravy v občanském soudním řádu musí každý odvolatel v odvolání mj. přesně vymežit, v čem spatřuje nesprávnost rozhodnutí nebo postupu soudu prvního stupně, tedy odvolací důvod.¹⁵¹ Za předpokladu, že je odvolací důvod nepřesně vymezen či v odvolání dokonce úplně chybí, jedná se o vadu podání a soud jí bude odstraňovat v souladu s § 43 OSŘ.¹⁵² Jestliže se však vada odvolání i přes výzvu a uplynutí lhůty určené k nápravě nepodaří odstranit, nemůže tato vada vést k odmítnutí odvolání, neboť § 28 odst. 3 stanoví, že „Rozhodnutí lze přezkoumat i tehdy, pokud nebyl v odvolání ani přes výzvu odvolací důvod uplatněn.“ Oproti překročení rozsahu přezkumné činnosti odvolacího soudu, u kterého se tento rozsah váže na způsob možnosti zahájení určitého řízení, je v tomto ustanovení dána povinnost odvolacího soudu přezkoumat rozhodnutí soudu prvního stupně i bez uvedení odvolacích důvodů v odvolání.

Řízení o žalobě pro zmatečnost a žalobě na obnovu řízení se zcela řídí úpravou obsaženou v občanském soudním řádu,¹⁵³ přičemž zákon o zvláštních řízeních soudních v případě řízení ve statusových věcech právnických osob pro něj určuje pouze jedinou výjimku, a to v § 29 ZŘS. Ten stanoví, že „Při povolení obnovy řízení nebo zrušení napadeného rozhodnutí na základě žaloby pro zmatečnost není soud vázán mezemi, ve kterých se účastník domáhá přezkoumání rozhodnutí, bylo-li možné zahájit řízení i bez návrhu.“¹⁵⁴ Z citovaného ustanovení je tedy zřejmé, že obdobně jako u odvolání, je stanovena výjimka vázanosti soudu žalobou vymezeného rozsahu při přezkumu rozhodnutí u těch řízení, která lze zahájit i bez návrhu.¹⁵⁵ Na rozdíl od odvolání však musí být v návrhu uveden důvod, pro nějž je žaloba na obnovu řízení či žaloba pro zmatečnost podávána, přičemž tyto důvody jsou taxativně vypočteny v občanském soudním řádu.¹⁵⁶ V případě, že by navrhovatel vady žaloby neodstranil ani po výzvě soudu v dodatečné lhůtě dle § 43 OSŘ, bude návrh odmítnut.¹⁵⁷

¹⁵⁰ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2017, sp. zn. 7 Cmo 247/2016

¹⁵¹ § 205 OSŘ

¹⁵² LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 90

¹⁵³ § 228 a násl. OSŘ

¹⁵⁴ § 29 ZŘS

¹⁵⁵ Pod tuto výjimku opět nespádají řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, neboť jsou řízeními, které je možné zahájit pouze na návrh.

¹⁵⁶ § 228 a § 229 OSŘ

¹⁵⁷ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 74

Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, který směřuje proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu.¹⁵⁸ Dovolání je zásadně přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, jímž je odvolací řízení skončeno, avšak za předpokladu, že „*napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.*“¹⁵⁹ Obdobně jako předchozí opravné prostředky je tedy komplexně upraveno v občanském soudním řádu¹⁶⁰, avšak zákon o zvláštních řízeních soudních jej v § 30 odst. 1 modifikuje tak, že doplňuje nepřípustnost dovolání podle § 238 OSŘ v řízeních podle hlavy páté části druhé zákona o zvláštních řízeních soudních, přičemž vypočítává výjimky z těchto řízení, ve kterých se nepřípustnost dle zákona o zvláštních řízeních soudních neuplatní. Vzhledem k tomu, že řízení ve statusových věcech právnických osob je upraveno v hlavě druhé části druhé, je pro něj významný pouze druhý odstavec tohoto ustanovení, podle něž „*Dovolací soud není vázán rozsahem dovolacích návrhů ve věcech, v nichž lze zahájit řízení bez návrhu.*“¹⁶¹ Dle ustanovení občanského soudního řádu obecně platí, že Nejvyšší soud je vázán rozsahem dovolacích návrhů. Označení napadaných výroků je tak zcela na dovolateli a Nejvyšší soud je takto vymezeným rozsahem přezkumu vázán, přičemž samotný občanský soudní řád z něj činí tři výjimky a zákon o zvláštních řízeních soudních je doplňuje o výjimku výše popsanou.¹⁶²

S ohledem na citované ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních tedy opět rozlišujeme, zda lze řízení zahájit jen na návrh, nebo i bez návrhu. V případě řízení, která lze zahájit pouze na návrh, je Nejvyšší soud vázán rozsahem dovolání, přičemž tento rozsah může překročit pouze v případech stanovených občanským soudním řádem.¹⁶³ V kontextu řízení ve statusových věcech právnických osob se tato úprava bude opět týkat řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, neboť se jedná o řízení čistě návrhová. V řízeních, která je možné zahájit i bez návrhu, mezi něž patří většina řízení ve statusových věcech právnických osob, není Nejvyšší soud rozsahem dovolání vázán, přičemž není rozhodné, jakým způsobem bylo řízení skutečně zahájeno. Je třeba poznamenat, že výroky, proti nimž není dovolání přípustné, není Nejvyšší soud oprávněn přezkoumávat ani v řízeních, v nichž není rozsahem přezkumu vázán.

¹⁵⁸ § 236 OSŘ

¹⁵⁹ § 237 OSŘ

¹⁶⁰ § 226 a násl. OSŘ

¹⁶¹ § 30 odst. 2 ZŘS

¹⁶² LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 93

¹⁶³ § 242 odst. 2 písm. a) a c) OSŘ

V případě, že výrok odvolacího soudu, který je soud oprávněn přezkoumávat, je spojen s výrokem vyloučeným z přezkumu a Nejvyšší soud shledá důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší Nejvyšší soud v souladu s § 242 odst. 2 OSŘ taktéž výrok se zrušeným výrokem spojený.¹⁶⁴

Na dovolací důvody však výjimku z rozsahu přezkumu dle § 30 odst. 2 ZŘS nelze vztáhnout, neboť z něj nevyplývá, že by jimi nebyl dovolací soud vázán. Nejvyšší soud tedy i v nesporných řízeních, resp. v řízeních ve statusových věcech právnických osob, může rozhodnutí přezkoumat pouze z důvodu vymezeného v dovolání.¹⁶⁵ Jediným dovolacím důvodem může být nesprávné právní posouzení odvolacím soudem, přičemž dovolatel je v dovolání povinen vylíčit, v čem spatřuje nesprávnost tohoto právního posouzení.¹⁶⁶ Po dobu lhůty k podání dovolání je možné, aby dovolatel změnil rozsah dovolání i dovolací důvod, a to i bez souhlasu dovolacího soudu.^{167, 168}

3.2. Řízení ve statusových věcech právnických osob

V řízeních ve statusových věcech právnických osob je soudy rozhodováno o širokém spektru otázek. Proto obsahem této kapitoly je alespoň příkladný výčet řízení s jejich popisem, která jsou podle úpravy zákona o zvláštních řízeních soudních vedena. Avšak s ohledem na opravdu širokou obsáhlost materie jsou řízení řazena do následujících skupin, která spolu svým obsahem a povahou souvisí. V posledním odstavci této kapitoly je uveden souhrn alespoň některých řízení, která podřadit pod některou ze skupin nelze.

3.2.1. Řízení související se zánikem právnických osob

Řízení související se zánikem právnické osoby jsou typickým okruhem řízení ve statusových věcech právnických osob, neboť rozhodnutí v nich vydávaná souvisí se samotnou podstatou existence právnické osoby.

Jedním z řízení, jenž je možné pod tento zastřešující pojem zařadit, je řízení o prohlášení právnické osoby po jejím vzniku za neplatnou, které je upravené v § 129 OZ. Soud může právnickou osobu po jejím vzniku za neplatnou prohlásit i bez návrhu, jestliže chybí zakladatelské právní jednání, zakladatelské právní jednání právnické osoby nemá náležitost nezbytnou pro její existenci, jejím účelem je porušení práva či dosažení nějakého cíle nezákonným způsobem dle § 145 OZ, nebo pokud byla založena menším počtem osob, než je pro její založení potřeba.

¹⁶⁴ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 95

¹⁶⁵ § 242 odst. 3 OSŘ

¹⁶⁶ § 241a odst. 1 a odst. 3 OSŘ

¹⁶⁷ § 242 odst. 4 OSŘ

¹⁶⁸ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 95

Dalším takovým řízením je zrušení právnické osoby soudem dle § 172 OZ. Ten na návrh osoby, jež osvědčí právní zájem, nebo i bez návrhu, zruší právnickou osobu, jestliže vyvíjí nezákonnou činnost v takové intenzitě, že jí porušuje veřejný pořádek závažným způsobem. Dále soud zruší právnickou osobu, jestliže již nesplňuje zákonné předpoklady potřebné pro její vznik, jestliže její statutární orgán není schopen se usnášet po dobu delší než dva roky či stanoví-li její zrušení zákon.¹⁶⁹

Zákon o obchodních korporacích dále rozvíjí obecnou úpravu neplatnosti a zrušení právnických osob obsaženou v občanském zákoníku. Obchodní korporaci soud kromě důvodů stanovených v § 129 OZ prohlásí taktéž za neplatnou i bez návrhu, jestliže nebyla dodržena forma společenské smlouvy, pokud obchodní korporace nedodržela ustanovení o výši nejnižšího splacení základního kapitálu či pokud všichni zakládající členové nebyli způsobilí k právním jednáním.¹⁷⁰ Naopak vyloučila některé náležitosti pro právní existenci právnické osoby dle ustanovení občanského zákoníku a taxativně vymezila výčet náležitostí, které se dle ustanovení občanského zákoníku u obchodních společností¹⁷¹ a družstev¹⁷² uplatní.¹⁷³

Obdobně jako v případě neplatnosti obchodních korporací, zákon o obchodních korporacích rozšířil nad rámec ustanovení občanského zákoníku o zrušení právnických osob o důvody, pro které může soud zrušit obchodní korporaci. Těmito důvody jsou pozbytí všech podnikatelských oprávnění obchodní korporace¹⁷⁴, jestliže obchodní korporace není schopna déle než jeden rok vykonávat svou činnost a plnit tak svůj účel, není schopna vykonávat svou činnost pro nepřekonatelné rozpory společníků či provozuje činnost, kterou mohou vykonávat pouze fyzické osoby, bez pomoci těchto osob.¹⁷⁵ Mimo tyto důvody pro zrušení zákon o obchodních korporacích rozšiřuje také okruh osob, jež mohou zrušení obchodní korporace navrhnout dle ustanovení občanského zákoníku. Kromě osoby, která na tom má právní zájem, může zrušení obchodní korporace navrhnout taktéž státní zastupitelství, jestliže na tom shledá závažný veřejný zájem.¹⁷⁶ V případě zrušení obchodní korporace z důvodů stanovených § 93 ZOK je však

¹⁶⁹ § 172 OZ

¹⁷⁰ § 92 odst. 1 ZOK

¹⁷¹ Uvedení obchodní firmy, výše vkladů, celkové výše upsaného kapitálu a předmět podnikání či činnosti.

¹⁷² Uvedení firmy, výše vkladů a předmětu podnikání nebo činnosti.

¹⁷³ § 92 ZOK

¹⁷⁴ S výjimkou těch případů, kdy byla obchodní korporace založena i za účelem správy vlastního majetku či za jiným účelem, než je podnikání.

¹⁷⁵ § 93 písm. a), b), c) a d)

¹⁷⁶ Tamtéž

vyloučeno, aby soud rozhodl o zrušení obchodní korporace bez návrhu, neboť se jedná o řízení výlučně návrhová.¹⁷⁷

Soud je v případě odstranitelných nedostatků povinen stanovit právnické osobě přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy, a to jak v případě řízení o vyslovení neplatnosti právnické osoby, tak i v řízení o zrušení právnické osoby.¹⁷⁸ Dnem, kdy soud vydá rozhodnutí o zrušení právnické osoby či ji prohlásí za neplatnou, vstupuje pak právnická osoba do likvidace.¹⁷⁹ Pro obchodní korporace se tato ustanovení užití obdobně.

Právní úprava o zrušení právnické osoby a o vyslovení její neplatnosti je úpravou obecnou, na níž odkazují další ustanovení občanského zákoníku upravující zrušení či neplatnost různých forem právnických osob a jež ji doplňují či modifikují s ohledem na specifika dané právnické osoby.¹⁸⁰

3.2.2. Řízení o jmenování a odvolávání členů orgánů právnické osoby nebo likvidátora

Typickými řízeními ve statusových věcech právnických osob a v § 85 písm. a) výslovně uvedenými jsou taktéž řízení o jmenování a odvolávání členů orgánů právnických osob nebo řízení o jmenování likvidátora.

Řízením o jmenování členů orgánu právnické osoby je například jmenování chybějících členů statutárního orgánu právnické osoby dle § 165 odst. 1 OZ, kdy soud tyto členy jmenuje na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem.¹⁸¹ Takovou osobou může být kupříkladu některý ze zbývajících členů statutárního orgánu, člen kontrolního orgánu či nejvyššího orgánu. Ustanovení si klade za cíl řešit situace, kdy statutární orgán není usnášenišchopný a je mu tak zamezeno za právnickou osobu jednat a plnit další povinnosti v jeho působnosti.¹⁸² Mezi skupinu řízení o jmenování členů orgánů právnických osob je možné dále zařadit například řízení o jmenování člena správní rady nadace¹⁸³, o jmenování jednatelů společnosti s ručením omezeným¹⁸⁴ či jmenování chybějících členů dozorčí rady akciové společnosti¹⁸⁵.

¹⁷⁷ Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022, [§ 172] [Online] Dostupný z WWW: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpw2nrql4ys443cl4zdamjlsl44dsx3qmyytomq>

¹⁷⁸ § 130 a § 172 OZ

¹⁷⁹ § 129 a § 172 OZ

¹⁸⁰ Např. zrušení spolku dle § 268 OZ, zrušení nadace dle § 306 OZ či o neplatnosti založení nadace dle § 331 OZ.

¹⁸¹ § 165 odst. 1 OZ

¹⁸² Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022, [§ 172] [Online] Dostupný z WWW: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpw2nrql4ys443cl4zdamjlsl44dsx3qmyytmni>

¹⁸³ § 367 OZ

¹⁸⁴ § 198 odst. 1 ZOK

¹⁸⁵ § 453 odst. 1 ZOK

Soudy v řízeních ve statusových věcech právnických osob náleží jmenovat taktéž vůbec první členy voleného orgánu. Takovým případem je zakládání nadačního fondu poručením pro případ smrti, a to za předpokladu, že zakladatel neurčí způsob jmenování členů správní a dozorčí rady, případně prvního revizora a první členové těchto orgánů nejsou jmenováni ani vykonavatelem závěti. V takovém případě je soud jmenuje na návrh osoby, jež na jejich jmenování osvědčí právní zájem.¹⁸⁶

Mezi řízení o odvolání členů orgánů právnické osoby se řadí řízení o odvolání člena voleného orgánu právnické osoby dle § 153 OZ. Toto řízení řeší případy, kdy byl u člena voleného orgánu osvědčen úpadek a tento člen tuto skutečnost neoznámil osobě, jež jej do funkce člena voleného orgánu povolala. Soud v tomto řízení na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, může člena voleného orgánu v úpadku odvolat, jestliže povolávající osoba nerozhodne, že má člen voleného orgánu ve funkci setrvat. Do skupiny řízení uvedených v tomto odstavci můžeme dále zařadit řízení o odvolání člena správní rady nadace¹⁸⁷ či o odvolání revizora nadace¹⁸⁸.

V řízení o jmenování likvidátora jej soud jmenuje i bez návrhu v případech, kdy nebyl likvidátor při vstupu právnické osoby do likvidace jmenován příslušným orgánem právnické osoby, anebo pokud soud sám rozhodl o zrušení právnické osoby, resp. o prohlášení právnické osoby za neplatnou.¹⁸⁹ V případě, že nebyl podán návrh osoby likvidátora či tomuto návrhu není možné vyhovět, jmenuje soud likvidátorem člena statutárního orgánu. Člen statutárního orgánu není oprávněn z funkce likvidátora odstoupit, avšak může soud požádat o zproštění z funkce, jestliže prokáže, že není možné na něm tento výkon funkce spravedlivě požadovat.¹⁹⁰ Jestliže ani člena statutárního orgánu není možné likvidátorem jmenovat, soud jmenuje likvidátorem osobu zapsanou v seznamu insolvenčních správců.¹⁹¹ V řízení o odvolání likvidátora soud rozhodne o jeho odvolání na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem za předpokladu, že likvidátor neplní řádně své povinnosti a současně jmenuje likvidátora nového.¹⁹² Současně platí, že pokud byl likvidátor jmenován do funkce soudem, pak pouze ten jej může z funkce likvidátora odvolat.¹⁹³

¹⁸⁶ § 396 OZ

¹⁸⁷ § 366 OZ

¹⁸⁸ § § 375 odst. 2 OZ

¹⁸⁹ §191 odst. 1 OZ

¹⁹⁰ §191 odst. 3 OZ

¹⁹¹ 191 odst. 4 OZ

¹⁹² 191 odst. 2 OZ

¹⁹³ § 194 OZ

3.2.3. Řízení ve věcech přeměn právnických osob

Novela¹⁹⁴ zákona o zvláštních řízeních soudních přinesla vyjasnění toho, jaká řízení ve věcech přeměn právnických osob mají být řešeny dle úpravy občanského soudního řádu a jaká dle zákona o zvláštních řízeních soudních. Tato novela svěřuje občanskému soudnímu řádu úpravu řízení ve věcech sporů z přeměn právnických osob, přičemž důvodová zpráva výslovně zmiňuje zejména spory z práva na dorovnání dle § 47 PřemZ, spory o náhradu škody dle § 50 PřemZ, spory o smlouvu o koupi akcií dle § 151 PřemZ či spory o neposkytnutí informací dle § 230 PřemZ.¹⁹⁵ Lze sem zařadit také další řízení, v nichž účastníci takového řízení stojí proti sobě v kontradiktorním postavení a mají tak povahu sporného řízení. Ve všech ostatních případech řízení ve věci přeměn právnických osob by pak mělo být postupováno dle úpravy obsažené v zákoně o zvláštních řízeních soudních.¹⁹⁶

3.2.4. Řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby a řízení o zneužití hlasovacího práva členem právnické osoby k újmě celku

Řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby je zařazeno do řízení ve statusových věcech právnických osob jak nepřímo § 85 písm. d) ZŘS, neboť se jedná o řízení zahajovaná výlučně na návrh, tak i výslovně v § 88, § 89 a § 91 ZŘS. Soud v rámci tohoto řízení může zároveň rozhodnout i bez návrhu o tom, že o rozhodnutí orgánu právnické osoby nejde, pokud se na něj hledí, jako by nebylo přijato.

Pro řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby je zásadní úprava neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku dle § 258 a násl. OZ a taktéž § 245 OZ, který obsahuje základní definici toho, kdy o rozhodnutí orgánu spolku vůbec nejde, a to tak, že „*Na usnesení členské schůze nebo jiného orgánu, které se přičí dobrým mravům, nebo mění stanovy tak, že jejich obsah odporuje donucujícím ustanovením zákona, se hledí, jako by nebylo přijato. To platí i v případě, že bylo přijato usnesení v záležitosti, o které tento orgán nemá působnost rozhodnout.*“¹⁹⁷ Úprava neplatnosti či zdánlivosti rozhodnutí orgánu spolku je významná zejména z toho důvodu, že je užívána jako úprava obecná pro posouzení neplatnosti či zdánlivosti rozhodnutí orgánů i právnických osob jiných forem s jistými modifikacemi, které jsou obsahem speciálních norem upravujících konkrétní formu určité právnické osoby. Návrh na vyslovení neplatnosti či

¹⁹⁴ Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, II. Zvláštní část, Čl. I, Změna občanského soudního řádu, § 9

¹⁹⁶ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 188

¹⁹⁷ § 245 OZ

zdánlivosti orgánu spolku může vedle členů spolku podat též osoba, která osvědčí zájem hodný právní ochrany, přičemž ten je dán tehdy, jestliže rozhodnutí může mít dopad na právní poměr navrhovatele založený vztahem ke konkrétnímu spolku, resp. k právnické osobě.¹⁹⁸

Typicky se mezi tato řízení dále řadí řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady obchodních korporací dle § 191 a § 428 ZOK či usnesení členské schůze družstva dle § 663 ZOK. Aktivní legitimace k podání návrhu je však stanovena zákonem o obchodních korporacích odlišně, neboť vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady či členské schůze se mohou domáhat pouze společník, jednatel, člen dozorčí rady či likvidátor, resp. akcionář, člen představenstva, člen dozorčí či správní rady akciové společnosti nebo člen družstva, člen představenstva či kontrolní komise družstva.

Obecná úprava řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku se užije také např. v případě honebního společenstva¹⁹⁹ či přiměřeně taktéž v poměrech společenství vlastníků.²⁰⁰

Řízení, které úzce souvisí s řízením o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, je řízení o zneužití hlasovacího práva členem právnické osoby k újmě celku, neboť obě řízení je možné spojit do jediného řízení v souladu s § 88 ZŘS v případě, že byly oba návrhy podány na základě téhož skutku.²⁰¹

3.2.5. Další druhy řízení

Podstatnou náležitostí každé právnické osoby je její sídlo. Řízením, které se pojí s otázkou sídla právnické osoby a které je řešeno v rámci řízení ve statusových věcech právnických osob, je řízení o přemístění sídla nadace do zahraničí. K rozhodnutí správní rady po předchozím vyjádření dozorčí rady, kterým má dojít k přemístění sídla nadace do zahraničí, je nutný souhlas soudu. Ten takové přemístění sídla neschválí, jestliže pro to není vážný důvod či by tímto přemístěním byly ohroženy oprávněné zájmy osob, jež mají být příjemci nadačních příspěvků.²⁰²

Statusovou věcí je taktéž účel právnické osoby. V případě, kdy nadační listina neumožňuje zakladateli či některému z orgánů nadace změnit její účel, může tento účel změnit soud na návrh nadace, který byl schválen správní i dozorčí radou. Jestliže však zakladatel či osoba určená v nadační listině nesouhlasí s takovou změnou účelu, bude návrh soudem zamítnut.²⁰³

¹⁹⁸ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 186

¹⁹⁹ § 22 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

²⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.10.2019, sp. zn. 26 Cdo 1657/2018

²⁰¹ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2020. s. 187

²⁰² § 316 OZ

²⁰³ § 321 OZ

Další řízení, která je možná vést podle § 85 písm. a) ZŘS je například řízení o schválení dokladů předkládaných likvidátorem²⁰⁴, o zrušení výmazu právnické osoby²⁰⁵ či o nahrazení souhlasu zakladatele nadace²⁰⁶, jakož i mnoho dalších.

²⁰⁴ § 205 OZ

²⁰⁵ § 209 OZ

²⁰⁶ § 309 OZ

4. Srovnání právních úprav

Tato kapitola se zabývá otázkou, jakým způsobem jsou řízení ve statusových věcech právnických osob řešena v rámci úprav cizích států. Důvodová zpráva k zákonu o zvláštních řízeních soudních hovoří o inspiraci při tvorbě tohoto právního předpisu v zemích, jejichž právní řády jsou nám historicky blízké, tedy úprava německá a rakouská. Slovenská procesní úprava soukromého práva v době vzniku zákona o zvláštních řízeních soudních procházela rekonstrukcí, a proto jsem se ji rozhodl zařadit mezi srovnávané zahraniční právní úpravy také.

4.1. Německá právní úprava

Nesporná řízení jsou v německém právním řádu upravena FamFG, přičemž na mnoha místech tohoto předpisu je odkazováno taktéž na ustanovení Zivilprozessordnung. Řízení týkající se právnických osob se až na určité výjimky řídí obecnými ustanoveními tohoto právního předpisu, přičemž tyto výjimky jsou upraveny v hlavě páté FamFG. Řízení týkající se statusových věcí právnických osob lze dle této hlavy páté rozdělit na „unternehmensrechtliche Verfahren“ a „Löschungs und Auflösungsverfahren“.

Unternehmensrechtliche Verfahren jsou zakotvena v § 375 FamFG a taxativně odkazem na hmotněprávní normy vymezují různé druhy řízení, jež mají být podle tohoto zákona řešena. Právní úprava je velmi roztržena mezi různé právní předpisy hmotného práva, avšak mezi řízeními ve statusových věcech právnických osob lze uvést řízení o jmenování likvidátora veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti dle § 146 odst. 2 HGB či o jeho jmenování a odvolání ve společnostech s ručením omezeným dle § 66 odst. 2, 3 a 5 GmbHG, o jmenování členů správní rady akciové společnosti dle § 85 AktG, o odvolání členů dozorčí rady akciové společnosti dle § 103 odst. 3 AktG a jejich jmenování dle § 104 AktG,

Löschungs und Auflösungsverfahren jsou upravena přímo v ustanoveních FamFG. Mezi tato řízení patří například řízení o zrušení obchodní společnosti a družstva bez majetku²⁰⁷, řízení o prohlášení obchodní společnosti a družstva za neplatnou²⁰⁸ či řízení o zrušení obchodní společnosti či družstva pro vady ve společenské smlouvě.²⁰⁹

Řízení, které však není řazeno mezi nesporná řízení, jako je tomu v české právní úpravě, je řízení o vyslovení neplatnosti či zrušení usnesení valné hromady akciové společnosti dle § 246 AktG.

²⁰⁷ § 394 FamFG

²⁰⁸ § 397 FamFG

²⁰⁹ § 399 FamFG

V řízeních unternehmensrechtliche Verfahren²¹⁰ a Löschungs und Auflösungsverfahren²¹¹ je stanovena zvláštní úprava věcné a místní příslušnosti oproti obecným ustanovením FamFG. Věcná příslušnost je dána okresním soudům^{212, 213} přičemž příslušný je ten okresní soud, v jehož obvodu má sídlo krajský soud^{214, 215}. Takto příslušný okresní soud je příslušný pro celý obvod krajského soudu. FamFG však v těchto řízeních umožňuje jednotlivým spolkovým zemím přenést věcnou příslušnost na jiný okresní soud či další okresní soudy a stanovit tak jiné obvody, v nichž je určitý okresní soud příslušný. Tímto spolkové země mohou koncentrovat příslušnost ve všech řízeních pouze na jeden okresní soud, nebo naopak vytvořit specializované okresní soudy, u nichž budou probíhat pouze určité druhy řízení, přičemž v praxi je tak i často činěno.²¹⁶ Obdobně jako v případě okresních soudů mohou přenést věcnou příslušnost i na zemské ministerstvo spravedlnosti^{217, 218}. Místně příslušný je pak okresní soud, v jehož obvodu má společnost své sídlo.²¹⁹

Řízení ve statusových věcech právnických osob dle německé právní úpravy lze zahájit jak na návrh, tak i bez návrhu v závislosti na druhu řízení.²²⁰ Účastníky jsou navrhovatel a ti, jejichž práva by řízením byla přímo dotčena případně ti, kteří mají být účastníky ex officio či na základě zákona.²²¹ Účinky rozhodnutí vydávaných v těchto řízeních nastávají ve chvíli, kdy je rozhodnutí konečné a závazné.²²²

4.2. Rakouská právní úprava

Základním právním předpisem, který upravuje nesporná řízení v Rakousku, je Außerstreitgesetz, přičemž jeho obsahem jsou v jeho některých částech taktéž přímá zákonná zmocnění k užití rakouského Zivilprozessordnung. Přístup rakouské právní úpravy k nesporným řízením je založen na trochu odlišném principu než té české, německé či slovenské. Außerstreitgesetz je taktéž dělen na obecnou a zvláštní část, avšak řízení, která by jím byla samostatně ve zvláštní části upravena, není mnoho.

²¹⁰ Tato řízení je možné souhrnně nazvat jako řízení v obchodních věcech.

²¹¹ Tato řízení se týkají zrušení právnických osob a jejich likvidace.

²¹² Amtsgericht

²¹³ § 23a odst. 1 (2) a odst. 1 (4) GVG

²¹⁴ Landesgericht

²¹⁵ § 376 odst. 1 FamFG

²¹⁶ Keidel T., *FamFG: Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit. 20., überarbeitete Auflage*, Nördlingen: C. H. Beck, 2020, s. 2678-2684

²¹⁷ Landesjustizverwaltungen

²¹⁸ § 376 odst. 2 FamFG

²¹⁹ § 377 odst. 1 FamFG

²²⁰ § 24 odst. 1 FamFG

²²¹ § 7 odst. 1 a odst. 2 (1), (2) FamFG

²²² § 45 ve spojení s § 375 a násl. FamFG

Zásadním je § 1 odst. 3 AußstG, který stanoví, že jestliže není stanoveno jinak, použijí se jeho obecná ustanovení i na nesporná řízení, která jsou upravena v jiných právních předpisech. Je tak činěno na základě výslovného zákonného zmocnění, jenž je stanoveno zvláštním právním předpisem. Takové zákonné zmocnění je v případě řízení ve statusových věcech právnických osob dle rakouské právní úpravy např. uvedeno v § 14 rakouského AktG²²³ či § 102 rakouského GmbHG.²²⁴

S ohledem na to, že na obecná ustanovení Außerstreitgesetz je odkazováno pouze hmotněprávními normami, je obdobně jako v Německu právní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob značně roztržštěná. Můžeme mezi ně však zařadit např. řízení o jmenování chybějícího jednatele společnosti s ručením omezeným dle § 15a rakouského GmbHG a chybějícího člena představenstva akciové společnosti dle § 76 rakouského AktG, řízení o zrušení společnosti s ručením omezeným dle § 84 rakouského GmbHG a zrušení společnosti dle § 131 rakouského Unternehmensgesetzbuch, jmenování a odvolání likvidátora společnosti dle § 146 a § 147 rakouského Unternehmensgesetzbuch či jeho jmenování a odvolání ve společnosti s ručením omezeným dle § 89 rakouského GmbHG.

Řízení, které není řazeno mezi nesporná řízení, je řízení o zrušení usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným dle § 42 rakouského GmbHG či řízení o vyslovení neplatnosti nebo zrušení usnesení valné hromady akciové společnosti dle § 197 a § 201 rakouského AktG.

Řízení ve statusových věcech právnických osob dle rakouské právní úpravy jsou zpravidla zahajována na návrh, nestanoví-li zvláštní zákon jinak.^{225, 226} Účastníkem řízení je vždy navrhovatel a ti, jejichž právní postavení by mohlo být rozhodnutím či soudním postupem dotčeno. Účastníky mohou případně být také strana označená v návrhu navrhovatelem či jiný subjekt, kterého označí jiný právní předpis.²²⁷ Právní mocí se rozhodnutí vydávaná v těchto řízeních stávají závaznými.²²⁸

²²³ Znění zákonného zmocnění je obdobné v dalších normách hmotného práva. Rakouského Aktiengesetz stanovuje, že „Über Angelegenheiten, die in diesem Bundesgesetz dem Gericht zugewiesen sind, verhandelt und entscheidet, sofern es sich nicht um bürgerliche Rechtsstreitigkeiten handelt, die dem Prozeßgericht zugewiesen sind, der für den Sitz der Gesellschaft zuständige, zur Ausübung der Gerichtsbarkeit in Handelssachen berufene Gerichtshof erster Instanz im Verfahren außer Streitsachen.“

²²⁴ RECHBERGER, Walter H. a Thomas KLICKA. *AussStrG Ausserstreitgesetz: Kommentar. 3. Auflage*. Wien: Verlag Österreich, 2021, s. 9

²²⁵ Např. řízení o zrušení společnosti dle § 133 rakouského Unternehmensgesetzbuch může soud zahájit i z moci úřední.

²²⁶ § 8 odst. 1 AußstG

²²⁷ § 2 odst. 1 (1), (2), (3), (4) AußstG

²²⁸ § 42 AußstG

4.3. Slovenská právní úprava

Slovenská právní úprava v roce 2015 prošla významnou rekonstrukcí soukromého práva procesního, kdy byly přijaty dva základní procesní právní předpisy. A to konkrétně civilní sporový poriadok upravující řízení sporná a civilní mimosporový poriadok upravující řízení nesporná.

Obdobně jako v české právní úpravě, jsou oba procesní předpisy ve vztahu vzájemné subsidiarity, jak vyplývá z § 2 odst. 1 CMP, že „*Na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.*“ Z tohoto ustanovení je zřejmé, že vzájemný vztah obou procesních předpisů je založen na tzv. principu obecné subsidiarity, stejně jako to stanovuje česká právní úprava v § 1 odst. 3 ZŘS. Naproti tomu však civilní mimosporový poriadok již neobsahuje tzv. zbytkovou subsidiaritu zakotvenou v § 1 odst. 4 ZŘS.

Civilní mimosporový poriadok je stejně jako zákon o zvláštních řízeních soudních dělen na obecnou a zvláštní část, přičemž navíc ještě obsahuje úvodní část, jejímž obsahem jsou základní principy uplatňující se v tomto zákoně. Předmětem civilního mimosporového poriadku jsou ta řízení, která jsou obsahem zvláštní části tohoto zákona.²²⁹ Řízeními upravenými zvláštní částí civilního mimosporového poriadku jsou taktéž řízení v některých věcech právnických osob, v nichž jsou zakotvena řízení ve statusových věcech právnických osob.

Řízení ve statusových věcech právnických osob dle slovenské právní úpravy jsou vymezena v § 304 a násl. CMP²³⁰. Narozdíl od české právní úpravy jsou tato řízení konkrétně a taxativně vymezena v § 304 písm. a) až g) CMP²³¹. Jedná se např. o řízení o zrušení právnické osoby, o neplatnosti obchodní společnosti či o pověření svolat valnou hromadu²³².

Věcně příslušný v řízeních ve statusových věcech právnických osob je rejstříkový soud²³³. Místně příslušný je pak ten rejstříkový soud, v jehož obvodu má právnická osoba zapsané své sídlo

²²⁹ § 1 CMP

²³⁰ A. Kotrecová: „*Statusu právnickej osoby sa týká predovšetkým vznik a zánik právnickej osoby, jej právna forma, premeny právnickej osoby, obchodné meno a sídlo právnickej osoby*“ In. Smyčková, R., Števček, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. *Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie.* Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 190

²³¹ Smyčková, R., Števček, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. *Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie.* Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 903

²³² Dále § 304 CMP řadí mezi řízení ve statusových věcech právnických osob pod písm. b) řízení o ustanovení likvidátora, jeho odvolání a nahrazení jinou osobou, jako i rozhodování o odměně likvidátora v případech, kdy byl ustanovený soudem, pod písm. c) nařízení dodatečné likvidace majetku právnické osoby, pod písm. d) návrhu na prohlášení usnesení členské schůze družstva o rozdělení likvidačního zůstatku za neplatné a pod písm. f) jmenování nezávislého experta na posouzení návrhu smlouvy o splnutí, smlouvy o sloučení nebo projektu rozdělení obchodní společnosti.

²³³ Okresní soud v sídle kraje.

v obchodním rejstříku.²³⁴ Jestliže se právnická osoba do obchodního rejstříku nezapíše, je sídlem adresa zapsaná v jiném veřejném rejstříku.²³⁵

Způsob zahájení řízení je slovenskou právní úpravou stanoven výslovně v § 306 CMP. Řízení ve statusových věcech právnických osob uvedených v § 304 písm. a) a b) může soud zahájit i bez návrhu. Zbývající řízení, tj. řízení uvedená v § 304 písm. c) až g) je možné zahájit výlučně na návrh.²³⁶ Účastníci řízení jsou vymezeni právem hmotným²³⁷, a to v závislosti na tom, o jaký druh řízení se jedná.²³⁸ Soud obligatorně nařizuje jednání v případech, kdy mezi stranami vystanou sporná skutková tvrzení, přičemž může jej nařídít i fakultativně v případě, kdy to považuje za potřebné.²³⁹

Soud v řízeních ve statusových věcech právnických osob rozhoduje usnesením. Meritorní rozhodnutí vydávaná soudy v těchto řízeních jsou závazná pro každého. Závaznost erga omnes není pro tato řízení stanovena výslovně, avšak vyplývá „z charakteru súdneho rozhodnutia. Sú to rozhodnutia s konštitutívnymi účinkami, ktoré majú vplyv (najmä) na právny status právnickej osoby.“²⁴⁰ Ustanovení § 43 CMP totiž stanoví, že rozsudek²⁴¹, kterým bylo rozhodnuto o osobním stavu, je závazný pro každého.²⁴²

Civilný mimosporový poriadok dále obsahuje zvláštní úpravu v případě řízení o zrušení obchodní společnosti, které bylo možné zahájit pouze na návrh.²⁴³ Dle § 309a je totiž v takovém řízení postupováno dle civilního sporového poriadku. Jsou jím taktéž označeni účastníci tohoto řízení, jimiž jsou žalobce a obchodní společnost, o jejímž zrušení má být řízení vedeno. Zároveň dle tohoto ustanovení dochází k obligatornímu spojení řízení, jestliže bylo návrhů na zrušení společnosti podáno vícero.²⁴⁴ Ze znění ustanovení § 309a tedy plyne, že slovenská právní úprava považuje řízení o zrušení obchodní společnosti, jestliže bylo zahájeno na návrh, za řízení sporné.

²³⁴ § 305 CMP

²³⁵ Smyčková, R., Števček, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. *Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 911

²³⁶ § 306 CMP

²³⁷ S výjimkou řízení o zrušení obchodní společnosti, které je možné zahájit pouze na návrh a řízení o zrušení obchodní společnosti a družstva, které je možné zahájit i bez návrhu.

²³⁸ Horváth, E., Andrášiová, A., *Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie*, Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 410

²³⁹ § 307 CMP

²⁴⁰ Smyčková, R., Števček, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. *Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 903

²⁴¹ Nejspíše se jedná o legislativně-technickou nepřesnost, jako tomu bylo v české právní úpravě.

²⁴² § 43 CMP

²⁴³ Tato zvláštní úprava § 309a a násl. CMP byla vložena až novelou, zákonem č. 390/2019 Z. z. s účinností od 1.10.2020.

²⁴⁴ § 309a CMP

Zrušovaná obchodní společnost a navrhovatel, resp. žalobce, jsou tedy vymezeni formálním způsobem a stojí proti sobě v kontradiktorním postavení

Civilním mimosporovým poriadkom je taktéž upraven podrobný postup soudu v řízeních o zrušení obchodní společnosti či družstva, která bylo možné zahájit i bez návrhu, kdy účastníkem tohoto řízení je pouze zrušovaná společnost či družstvo. Posledním ustanovením civilního mimosporového poriadku v úpravě řízení o některých věcech právnických osob je úprava řízení o dodatečném nařízení likvidace.

4.4. Shrnutí

Z výše uvedeného popisu cizích právních úprav je možné dospět k závěru, že mají mnoho podobných znaků s českou právní úpravou zákona o zvláštních řízeních soudních. Všechny výše uvedené právní řády mají rozdílné právní úpravy dle druhu civilních řízení nalézacích, pro které mají samostatné procesní právní předpisy. Taktéž je v jednotlivých zemích patrné, že jejich procesní předpisy upravující nesporná řízení jsou úzce spjaty s právem hmotným.

Shoda s českou právní úpravou taktéž panuje na tom, že základní otázky, které jsou řešeny v rámci řízení ve statusových věcech právnických osob, tj. zrušení právnických osob²⁴⁵, jejich prohlášení za neplatné či jmenování členů jejich orgánů, mají být řešeny v rámci procesní úpravy řízení nesporných.

Německá právní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob dle FamFG je rozdílná zejména v tom, že se týká pouze obchodních společností a družstev. Rozdílně je taktéž řešena otázka věcné příslušnosti soudů, kdy věcně příslušné v prvním stupni jsou soudy nejnižšího článku německé soudní soustavy. Za důležité lze také považovat, že řízení o vyslovení neplatnosti či zrušení usnesení valné hromady akciové společnosti je sporným řízením a nikoliv nesporným, tak jako tomu je v české právní úpravě.

Rakouská právní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob dle Außerstreitgesetz je velmi odlišná nejen od té české, ale taktéž všech výše porovnávaných zemí, neboť úpravu těchto řízení neobsahuje vůbec. V případě řízení ve statusových věcech právnických osob je pouze odkazováno výslovným zákonným zmocněním, která jsou obsahem hmotněprávních norem, aby byla pro tato řízení užitá obecná ustanovení Außerstreitgesetz, čímž dochází ke značnému zneprůhlednění právní úpravy a možným aplikačním obtížím. Obdobně jako v německé právní úpravě, není řízení o vyslovení neplatnosti nebo zrušení usnesení valné hromady akciové

²⁴⁵ S výjimkou slovenské právní úpravy, kdy v případě řízení o zrušení právnické osoby, které bylo možné zahájit pouze na návrh, bude v tomto řízení postupováno dle sporné procesní právní úpravy.

společnosti ani řízení o zrušení usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným sporným řízením.

Slovenská právní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob je té české zcela jistě nejbližší. Civilný mimosporový poriadok upravuje v některých řízeních výslovně právnické osoby a nikoli jen obchodních společnosti a družstva. Slovenská právní úprava však vymezuje řízení ve statusových věcech právnických osob taxativním výčtem, a to značně úžeji než ta česká. Rozdílem, který lze považovat za stěžejní oproti české právní úpravě, je taktéž zařazení řízení o zrušení právnické osoby, které bylo zahájeno na návrh, mezi řízení sporná.

Souhrnně lze po komparaci s právními úpravami výše uvedených států říci, že česká právní úprava je s tou jejich po procesní stránce, tj. způsobu zahájení řízení, vymezení účastníků, věcné příslušnosti soudů atp., srovnatelná. Hlavní rozdíl v české právní úpravě lze nalézt zejména ve značně širším vymezení záležitostí, jež jsou soudy v řízení ve statusových věcech právnických osob projednávány a rozhodovány. Cizí právní úpravy výše uvedených států jsou v tomto ohledu značně zdrženlivější.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo přiblížit současnou právní úpravu řízení ve statusových věcech právnických osob, porovnat ji s úpravou cizích právních řádů a nalézt odpovědi na zkoumané hypotézy stanovené v úvodní části práce.

Prací bylo zjištěno, že problematika řízení ve statusových věcech právnických osob je opravdu široká a je dle jejich úpravy řešen rozmanitý soubor otázek. Z první části práce je možné zjistit, že ačkoliv zákon o zvláštních řízeních soudních je již řadu let účinný, nepadá mezi odbornou veřejností shoda na tom, co lze za status právnické osoby považovat a že vnímání tohoto institutu je z hlediska hmotného a procesního práva odlišné. Zkoumáním této problematiky jsou také vidět tendence Nejvyššího soudu rozšiřovat okruh otázek, která mají být předmětem řízení ve statusových věcech právnických osob.

Prací byl dále nastíněn dosavadní vývoj právní úpravy těchto řízení. Ten zaznamenal značnou změnu s přijetím nové procesní normy, a to zákona o zvláštních řízeních soudních. Zatímco za úpravy dle občanského soudního řádu byla řízení vymezena zvlášť pro různé a jen některé formy právnických osob, přijetím zákona o zvláštních řízeních soudních se rozšířila působnost tohoto zákona na všechny jejich formy. V práci je zaznamenána nejen změna v důsledku přijetí nového procesního předpisu, ale taktéž vývoj této nové právní úpravy týkající se řízení ve statusových věcech právnických osob. Novelizací zákona o zvláštních řízeních soudních došlo k vyjasnění některých sporných otázek, a to zejména ve věci závaznosti rozhodnutí ve statusových věcech právnických osob a v otázce určení procesního předpisu, dle kterého mají probíhat jednotlivá řízení o přeměnách právnických osob

Značná část práce byla věnována také podrobnému popisu současné právní úpravy řízení ve statusových věcech právnických osob. Bylo jí popsáno, jakým způsobem je řízení zahajováno, způsob vymezení jeho účastníků, průběh tohoto řízení, a to až po vydání rozhodnutí a opravné prostředky proti němu. Práce se taktéž věnovala konkrétním řízením, která jsou dle úpravy řízení ve statusových věcech právnických osob vedena, čímž bylo nastíněno, jak široký okruh otázek tato řízení zahrnují.

Poslední část práce je věnována srovnáním právních úprav řízení ve statusových věcech právnických osob sousedních zemí. Tímto srovnáním bylo zejména zjištěno, že česká právní úprava je z procesního hlediska velmi podobná právní úpravě těchto zemí. Okruh řízení projednávaných v rámci české právní úpravy je však oproti jiným právním úpravám vymezen značně širěji.

S ohledem na výše uvedené lze proto shrnout a vyzdvihnout zejména to, že právní úprava řízení ve statusových věcech právnických osob se týká velmi širokého množství otázek, mezi odbornou veřejností nepanuje shoda na tom, jaké otázky mají být předmětem těchto řízení a že předmět těchto řízení je značně obsáhlejší, než jak tomu je v právních úpravách sousedních zemí.

První hypotézou byla položena otázka, zda se všechna řízení ve statusových věcech právnických osob týkají právního postavení právnických osob.

Vymezíme-li si pojem právního postavení právnických osob, autoři uvedení v této práci se shodli na tom, že se pod tento pojem řadí zejména záležitosti týkající se vzniku a zániku právnických osob, jejich právní forma, přeměny právnických osob, jejich název a sídlo, účel a způsob jakým projevují svoji vůli navenek. S ohledem na takto vymezený pojem právního postavení právnických osob lze říci, že značná většina věcí, která jsou předmětem řízení ve statusových věcech právnických osob, se skutečně týká jejich právního postavení. Avšak nejvíce problematickou vidím otázku řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, případně prohlášení soudu o tom, že o rozhodnutí orgánu právnické osoby nejde. Značná část rozhodnutí, které budou orgány právnické osoby přijímány, se jejich právního postavení týkat nebude. S ohledem na vymezenou hypotézu musím tedy dospět k závěru, že ne všechna řízení ve statusových věcech právnických osob se týkají jejich právního postavení.

Je však třeba akcentovat názor Nejvyššího soudu, dle něhož je pojem statusové věci právnických osob pojmem procesním, jehož obsah se zcela nekryje s pojmem právního postavení právnických osob. Posuzování obsahu rozhodnutí orgánu právnické osoby v řízení o vyslovení jeho neplatnosti dle toho, zda se jedná o statusovou věc či nikoliv, by vedlo k rozdílnému určení věcné příslušnosti soudu. S tímto názorem z důvodu právní jistoty adresátů právních norem zcela souhlasím a považuji za vhodné, aby i nadále zůstala tato řízení součástí řízení ve statusových věcech právnických osob bez ohledu na obsah rozhodnutí těchto orgánů.

Druhá hypotéza vymezila otázku, zda jsou řízení ve statusových věcech právnických skutečně nesporná.

Z pohledu právní úpravy lze shrnout, že v případě řízení ve statusových věcech právnických osob se jedná o řízení nesporná, neboť se na ně uplatní zásady ovládající řízení nesporné, hmotněprávní vymezení účastníků řízení, průběh těchto řízení, účel, pro něž jsou vedena atp. Avšak je dle mého názoru třeba vnímat také charakter vzájemného postavení procesních stran řízení ve statusových věcech právnických osob, tedy zda jsou procesní strany řízení v kontradiktorním postavení a mají proto odlišné zájmy a stojí proti sobě v řízení jakožto vzájemní

odpůrci. Některá řízení ve statusových věcech právnických osob se proto dle mého názoru v takovém případě odlišují, neboť v nich účastníci stojí v řízení proti sobě jako strany s odlišnými zájmy. Takovým je např. řízení o zrušení právnické osoby, které bylo zahájeno na návrh. S ohledem na to, že toto řízení může podle obecné úpravy občanského zákoníku zahájit kdokoli, kdo osvědčí právní zájem na jejím zrušení, pak tato osoba bude zastupovat odlišný zájem než dotčená právnická osoba, jejímž zájmem zpravidla její zrušení nebude. V případě tohoto řízení by tedy mohlo být dle mého názoru v budoucnu uvažováno o jeho podřízení právní úpravě dle občanského soudního řádu obdobně, jako tomu došlo ve slovenské právní úpravě. Dalším řízením, ve kterém mohou mít strany kontradiktorní postavení, je řízení o odvolání člena voleného orgánu právnické osoby. Toto řízení může být zahájeno osobou, která má právní zájem na odvolání tohoto člena voleného orgánu. Zde lze opět vidět rozpor mezi zájmy navrhovatele a osobou, která zastává funkci člena voleného orgánu právnické osoby. Bez ohledu na výše uvedené však i tato výše uvedená řízení mají ve všech ostatních aspektech blíže k řízením nesporným, a proto si s ohledem na vymezenou hypotézu a zde uvedené argumenty dovolím shrnout, že řízení ve statusových věcech právnických osob jsou svou povahou nespornými řízeními.

Třetí hypotézou byla vymezena otázka, zda meritorní rozhodnutí vydávaná v řízeních ve statusových věcech právnických osob mají pouze konstitutivní charakter.

Konstitutivní rozhodnutí, jak již bylo vymezeno v úvodní části této práce, působí na sféru hmotněprávních vztahů obdobně jako právní skutečnosti, tedy zakládají, mění či ruší hmotněprávní vztahy. Jestliže máme takto vymezenou povahu konstitutivních rozhodnutí, pak mám za to, že v převážné většině mají rozhodnutí vydávaná v řízeních ve statusových věcech právnických osob konstitutivní charakter. Lze uvést např. řízení o zrušení právnické osoby či o jmenování člena voleného orgánu právnické osoby. Řízení, u něhož lze považovat za sporné, zda má rozhodnutí v něm vydávané konstitutivní povahu, je řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, resp. vyslovení, že o rozhodnutí orgánu právnické osoby nejde.

Zdánlivostí právního jednání, resp. to, že o právní jednání nejde, rozumíme skutečnost, kdy osoba neměla vůli právní jednání učinit, jestliže jednající osoba při právním jednání neměla vážnou vůli jej učinit či pro neurčitost a nesrozumitelnost právního jednání nelze zjistit jeho obsah ani výkladem. Dále se zdánlivostí právního jednání rozumí případy, kdy se závada právního jednání projeví v jeho povaze, účelu či cíli. Neplatnost právního jednání se pak dělí na neplatnost relativní a absolutní. Relativní neplatnost je stanovena pro případy ochrany zájmů určité osoby, kdy tato osoba se musí vyslovení neplatnosti právního jednání dovolat, jinak je právní jednání považováno za platné. Absolutní neplatnost nastává bez dalšího v případech, kdy je právní jednání

ve zjevném rozporu s dobrými mravy, je-li v rozporu se zákonem a současně narušuje veřejný pořádek a také v případě, zavazuje-li k plnění, které je od počátku nemožné. Relativní neplatnost navzdory své vadě právní účinky vyvolává, bez dovolání se jeho neplatnosti zůstanou právní účinky nedotčeny a po vyslovení jeho neplatnosti se pouze finguje, že učiněno nebylo. Absolutně neplatné právní jednání naopak žádné právní účinky nevyvolává, avšak opět je třeba se jeho neplatnosti dovolat a rozhodnutím soudu fingovat, že učiněno nebylo.²⁴⁶ Je-li takto vymezena zdánlivost a neplatnost právního jednání, resp. rozhodnutí orgánů právnických osob, pak by bylo možné považovat rozhodnutí vydávaná v řízeních o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánů právnické osoby, resp. že o rozhodnutí tohoto orgánu nejde, v případech řízení, kdy je jejich předmětem vyslovení zdánlivosti a absolutní neplatnosti rozhodnutí těchto orgánů, že rozhodnutí vydávaná v těchto řízeních nemají konstitutivní povahu. Pokud se jedná o zdánlivé právní jednání, resp. o zdánlivé rozhodnutí orgánů právnické osoby, pak toto rozhodnutí nikdy neexistovalo. V případě absolutní neplatnosti rozhodnutí orgánů právnické osoby sice takové právní jednání učiněno bylo, ale následně se finguje, že nikoliv. Stále však bylo toto rozhodnutí neplatné již před vyslovením jeho neplatnosti soudem.

I přes výše vymezený pojem neplatnosti a uvedené argumenty je však třeba vnímat skutečnost, že hmotněprávní úprava stanovuje prekluzivní lhůty k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánů právnické osoby a jejich uplynutím možnost soudního přezkumu zaniká.²⁴⁷ Otázku neplatnosti rozhodnutí orgánů právnické osoby pak nelze řešit ani jako předběžnou v rámci jiného řízení. Soud neplatné rozhodnutí ruší s účinky *ex tunc* a tedy bez jeho rozhodnutí o vyslovení neplatnosti je rozhodnutí stále platné i přes to, že trpí vadami.²⁴⁸ S ohledem na tyto skutečnosti tedy považují povahu rozhodnutí o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánů právnické osoby za konstitutivní, neboť je schopno zasahovat do sféry hmotněprávních vztahů a způsobit právní následky obdobně jako právní skutečnosti.

V případě řízení o vyslovení toho, že o rozhodnutí orgánů právnické osoby nejde, přihlíží k této skutečnosti soud z úřední povinnosti a je jí zdánlivost tohoto rozhodnutí zkoumána i jako předběžná otázka. S ohledem na to, že zdánlivé právní jednání nikdy učiněno nebylo, nevyvolává žádné právní následky, není právní skutečností.²⁴⁹ Proto mám za to, že v případě rozhodnutí soudu,

²⁴⁶ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 188-197

²⁴⁷ V případě společenosti s ručením omezeným může stanovit jinak jiný právní předpis.

²⁴⁸ Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020, s. 502.

²⁴⁹ Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (1. aktualizace).* Praha: C. H. Beck, 2022, [§ 245] [Online] [cit. 2023-06-10]. Dostupný z WWW: <https://www-beck-online->

kterým je vysloveno, že o rozhodnutí orgánu právnické osoby nejde, nemá takové soudní rozhodnutí konstitutivní povahu. Tato soudní rozhodnutí mají dle mého názoru pouze deklaratorní charakter, neboť jimi není zasahováno do sféry hmotněprávních vztahů, ale pouze je jimi deklarována určitá hmotněprávní skutečnost. Proto odpověď na výše uvedenou hypotézu je dle mého názoru taková, že rozhodnutí vydávaná v řízeních ve statusových věcech právnických osob nemají pouze konstitutivní charakter.

Závěrem této práce lze shrnout, že považuji za správné, že řízení ve statusových věcech právnických osob podléhají a mají dle mého názoru i nadále podléhat právní úpravě zákona o zvláštních řízeních soudních, ačkoliv se některá řízení svou povahou mohou od nesporných řízení v některých ohledech odlišovat. Je otázkou, zda se v této oblasti v budoucnu dočkáme nějaké výraznější změny právní úpravy, která prozatím chystána není, či bude stále okruh řízení ve statusových věcech právnických osob zpřesňován zejména judikaturou Nejvyššího soudu, jehož tendence ve výkladu jsou v tomto ohledu spíše extenzivní.

Seznam použitých pojmů a zkratek

AktG	Aktiengesetz, [Spolková republika Německo]
Außerstreitgesetz	Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen, [Rakouská republika]
AußstG	Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen, [Rakouská republika]
civilný mimosporový poriadok	Zákon z 21. mája 2015, č. 161/2015 Z. z., Civilný mimosporový poriadok, [Slovenská republika]
CMP	Zákon z 21. mája 2015, č. 161/2015 Z. z., Civilný mimosporový poriadok, [Slovenská republika]
civilný sporový poriadok	Zákon z 21. mája 2015, č. 160/2015 Z. z., Civilný sporový poriadok, [Slovenská republika]
CSP	Zákon z 21. mája 2015, č. 160/2015 Z. z., Civilný sporový poriadok, [Slovenská republika]
občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon o zvláštních řízeních soudních	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
zákon o přeměnách obchodních společností a družstev	zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
PřemZ	zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
rakouský AktG	Bundesgesetz über Aktiengesellschaften, [Rakouská republika]
rakouský Unternehmensgesetzbuch	Bundesgesetz über besondere zivilrechtliche Vorschriften für Unternehmen, [Rakouská republika]

rakouský GmbHG	Gesetz über Gesellschaften mit beschränkter Haftung [Rakouská republika]
rakouský Zivilprozessordnung	Gesetz über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, [Rakouská republika]
občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon o obchodních korporacích	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů
HGB	Handelsgesetzbuch, [Spolková republika Německo]
GmbHG	Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, [Spolková republika Německo]
GVG	Gerichtsverfassungsgesetz, [Spolková republika Německo]
FamFG	Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, [Spolková republika Německo]
Zivilprozessordnung	Gesetz vom 1. August 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, [Spolková republika Německo]

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015, 384 s. ISBN: 978-80-7400-594-7

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2018, 648 s. ISBN: 978-80-7502-298-1.

LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 979 s. ISBN: 978-80-7478-869-7.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, 436 s. ISBN: 978-80-7552-187-3

SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2020, 1156 s. ISBN 978-80-7400-788-0. [Online]. Dostupný z WWW: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgbpwk232ge4to&rowIndex=0>

JIRSA, J. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. ISSN: 2336-517X. [Online]. Dostupný z WWW: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/206/1/2#pa_1

Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022, [Online]. Dostupný z WWW: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpw2nrql4ys443cl4zdamjsl44dsx3qmyytomq>

Keidel T., *FamFG: Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit. 20., überarbeitete Auflage*, Nördlingen: C. H. Beck, 2020, 3229 s. ISBN: 978 3 406 74058 9.

RECHBERGER, Walter H. a Thomas KLICKA. *AußStrG Ausserstreitgesetz: Kommentar. 3. Auflage*. Wien: Verlag Österreich, 2021, 1161 s. ISBN: 978-3-7046-8405-9.

Smyčková, R., Števček, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. *Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2017, 1112 s. ISBN: 978-80-89603-54-1.

Horváth, E., Andrášiová, A., *Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie*, Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, 500 s. ISBN: 978-80-8168-362-6.

Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020, 1316 s. ISBN: 978-80-7400-799-6

2. Seznam použitých internetových zdrojů

ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. Bulletin advokacie [Online]. 13. října 2015. Dostupný z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-pojeti-dispozitivniho-prava-v-obcanskem-zakoniku>

ŠUK, P. Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic. Ad Notam, 2019, č. 3, [Online]. Dostupný z WWW: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_748-kogentnost-a-dispozitivita-korporatniho-prava-hledani-hranic

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 303/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se zrušením statusu veřejné prospěšnosti

Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. Dezember 2008

Gerichtsverfassungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 9. Mai 1975

Handelsgesetzbuch in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung

Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung

Aktiengesetz vom 6. September 1965

Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005

Bundesgesetz über besondere zivilrechtliche Vorschriften für Unternehmen (Unternehmensgesetzbuch – UGB)

Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen (Außerstreitgesetz – AußStrG)

Gesetz vom 1. August 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung – ZPO)

Bundesgesetz über Aktiengesellschaften (Aktengesetz – AktG)

Gesetz vom 6. März 1906, über Gesellschaften mit beschränkter Haftung

Zákon z 21. mája 2015, č. 161/2015 Z. z., Civilný mimosporový poriadok

Zákon z 21. mája 2015, č. 160/2015 Z. z., Civilný sporový poriadok

Zákon z 22. októbra 2019, č. 390/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

4. Seznam použité judikatury

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.7.2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.1.2023, sp. zn. 27 Cdo 3039/2022

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2017, sp. zn. 7 Cmo 247/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.10.2019, sp. zn. 26 Cdo 1657/2018

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních

Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Řízení ve statusových věcech právnických osob

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou řízení ve statusových věcech právnických osob, jež jsou vedena dle procesní úpravy obsažené v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Diplomová práce užívá popisné metody těchto řízení, přičemž se v ní objevují i prvky komparace.

V jejím úvodu jsou stanoveny pracovní hypotézy, na něž jsem si kladl za cíl zkoumáním dané problematiky v závěru odpovědět. Tyto pracovní hypotézy se týkají otázky srovnání institutu právního postavení právnických osob užívaného hmotněprávní úpravou oproti pojmu statusových věcí právnických osob užívaného právem procesním. Další pracovní hypotézou je vymezena otázka, zda jsou řízení ve statusových věcech právnických osob nespornými řízeními nalézacími. Poslední pracovní hypotéza se pak týká otázky, zda rozhodnutí, která jsou v těchto řízeních soudy vydávána, mají pouze konstitutivní či i deklaratorní povahu.

Nejdříve se práce v teoretické rovině zabývá vymezením základních pojmů, jež s tématem diplomové práce úzce souvisejí a s nimiž je v ní dále pracováno, nebo jsou důležité z hlediska odpovědi na položené hypotézy. Nejprve práce vymezuje základní teoretické rozdíly mezi řízeními nalézacími v rámci civilního soudnictví, tj. řízením sporným a nesporným. Dále se diplomová práce věnuje s ohledem na jednu ze stanovených hypotéz vymezení povahy konstitutivních a deklaratorních meritorních soudních rozhodnutí a také popisu právnických osob, neboť o jejich záležitostech je v popisovaných řízeních rozhodováno. Konečně je diplomovou prací vymezen obsah pojmu statusových věcí právnických osob, a to z pohledu několika autorů z řad odborné veřejnosti a výkladu Nejvyššího soudu České republiky. Prací je taktéž zkoumáno a srovnáno, jak pojem statusových věcí chápe hmotněprávní a procesněprávní úprava, neboť tento pojem je jimi chápán odlišně.

Následně se práce věnuje vývoji právní úpravy řízení ve statusových věcech právnických osob, a to počínaje od úpravy obsažené v občanském soudním řádu před přijetím nového procesního předpisu. Jádrem celé práce je popis současné právní úpravy řízení ve statusových věcech právnických osob dle zákona o zvláštních řízeních soudních, jeho vztahu k občanskému soudnímu řádu, přičemž je také poukazováno na úzkou souvislost těchto řízení s právem hmotným. Prací jsou také popsány různá řízení týkající se statusových věcí právnických osob, která jsou důkazem toho, jak rozmanité otázky jsou v rámci procesní právní úpravy těchto řízení dle zákona o zvláštních řízeních soudních soudy projednávány a rozhodovány.

Diplomová práce se dále věnuje srovnání a popisu právních úprav řízení ve statusových věcech právnických osob v právních řádech sousedních zemí, a to konkrétně úpravě německé, rakouské a slovenské se zaměřením na jejich podobnosti a odlišnosti s českou právní úpravou.

Závěr práce shrnuje základní poznatky, jež byly vypracováním diplomové práce zjištěny. Současně je v závěru odpovídáno na pracovní hypotézy stanovené v úvodu diplomové práce, které jsem se rozhodl v rámci jejího vypracování zkoumat. Zkoumáním dané problematiky jsem v rámci těchto hypotéz dospěl k závěru, že značná většina, ale nikoliv všechna řízení ve statusových věcech právnických osob se týkají jejich právního postavení. Dále také k tomu, že řízení ve statusových věcech právnických osob jsou svou povahou nespornými řízeními a konečně k tomu, že rozhodnutí vydávaná v řízeních ve statusových věcech právnických osob nemají pouze konstitutivní charakter.

Klíčová slova

Řízení ve statusových věcech právnických osob

Nesporná řízení

Zákon o zvláštních řízeních soudních

The proceedings in status matters of legal entities

Abstract

The diploma thesis deals with the issue of proceedings in status matters of legal entities, which are conducted according to the procedural regulation contained in the Act on Proceedings in Matters of Non-contentious Jurisdiction. The diploma thesis uses a descriptive method of these proceedings, with elements of comparison.

In its introduction, the working hypotheses are set out, which I aimed to answer in the conclusion by examining the issue. These working hypotheses relate to the question of comparison of the institution of the legal status of legal entities used by substantive law versus the concept of legal entities' status matters used by procedural law. The next working hypothesis is the question whether proceedings in status matters of legal entities are non-contentious proceedings. The last working hypothesis concerns the question whether the decisions given by the courts in those proceedings are merely constitutive or also declaratory.

First, the theoretical level of the thesis deals with the definition of the basic concepts that are closely related to the topic of the thesis and which are further elaborated in the thesis or are important in terms of answering the hypotheses. First of all, the thesis defines the basic theoretical differences between adversarial proceedings within the civil justice system, i.e. contested and non-contentious proceedings. Then, with regard to one of the stated hypotheses, the thesis defines the nature of constitutive and declaratory decision on the merits, as well as a description of legal entities, as their matters are decided in the described proceedings. Finally, the thesis defines the content of the concept of status matters of legal entities from the perspective of several authors from the professional community and the interpretation of the Supreme Court of the Czech Republic. The thesis also examines and compares how the concept of status matters is understood by substantive and procedural law, as this concept is understood differently by them.

Subsequently, the thesis focuses on the development of the legal regulation of proceedings in status matters of legal entities, starting from the regulation contained in the Code of Civil Procedure before the adoption of the new procedural regulation. The core of the whole thesis is a description of the current legal regulation of proceedings in status matters of legal entities under the Act on Proceedings in Matters of Non-contentious Jurisdiction, its relationship to the Code of Civil Procedure, while the close connection of these proceedings with substantive law is also pointed out. The thesis also describes various proceedings relating to status matters of legal

entities, which are evidence of the variety of issues that are discussed and decided by courts within the framework of the procedural legal regulation of these proceedings under the Act on Proceedings in Matters of Non-contentious Jurisdiction.

The thesis also compares and describes the legal regulation of proceedings in status matters of legal entities in the legal systems of neighbouring countries, namely the German, Austrian and Slovak legal systems, focusing on their similarities and differences with the Czech legal system.

The conclusion of the thesis summarizes the basic findings of the thesis. At the same time, the conclusion answers the working hypotheses set out in the introduction of the thesis, which I decided to examine during its elaboration. By examining the issue within the framework of these hypotheses, I have concluded that a significant majority, but not all proceedings in status matters of legal entities concern the legal status of legal entities. I have also concluded that proceedings in status matters of legal entities are by their nature non-contentious proceedings and, finally, that decisions issued in proceedings in status matters of legal entities are not merely constitutive.

Key words

The proceedings in status matters of legal entities

Non-contentious civil proceedings

The Act on Proceedings in Matters of Non-contentious Jurisdiction